

Lokalförsörjningsplan 2024 - 2033

Färgelanda-Högsäters församling 2024

Planen är sammanställd av Maria Eld, Antikvarietjänst Eld & Forsberg AB, på uppdrag av Färgelanda-Högsäters församling.
Omslagsbild: Kyrkorna i Färgelanda-Högsäters församling. Foton av Anna-Karin Stråle Börjesson och Eva Andersson.

Innehåll

Inledning	5
Bakgrund	5
Förutsättningar	7
Mål enligt församlingsinstruktionen	7
Kyrkobyggnadernas särställning	7
Hållbarhetsaspekter	7
Kyrkofullmäktiges mål	8
Omvärldsbeskrivning	9
Färgelanda-Högsäters församling och kommunen	9
Risk och sårbarhet samt krisberedskap	11
Sammanfattning och observationer	11
Verksamhetens utveckling	13
Färgelanda-Högsäters församling	13
Befolknings- och medlemsutveckling	13
Ekonomisk utveckling	14
Personal	15
Bestånd av byggnader och mark	17
Församlingens fastighetsbestånd	17
Fastighetsbeståndets utveckling	26
Analys ur olika perspektiv	29
Energi och miljö	34
Sammanfattning	35
Kulturarv och kyrkobyggnader	37
Färgelanda kyrka	40
Högsäters kyrka	41
Järbo kyrka	42
Lerdals kyrka	43
Råggårds kyrka	44
Rännelanda kyrka	45
Torps kyrka	46
Ödeborgs kyrka	47
Åtgärdsplan	49
Planerade åtgärder	50
Prognoser och konsekvenser 2023–2032	50
Konsekvenser för barn	51

Del av altaruppsatsen i Färgelanda kyrka. Foto Maria Eld.

Inledning

Detta är Färgelanda-Högsäters församlings lokalförsörjningsplan, vilken fastställdes av kyrkofullmäktige den 23 maj 2024 och omfattar perioden 2024–2033. Förhoppningsvis ska planen fungera som ett verktyg vid förvaltningen av fastigheterna de kommande tio åren. Församlingen vill att förvaltningen ska ske till så låg kostnad och miljöpåverkan som möjligt över tid, men ändå vara ändamålsenlig och optimal för den verksamhet som ska bedrivas.

Bakgrund

I november 2016 beslutade Kyrkomötet i Svenska kyrkan att varje pastorat, eller församling som inte ingår i ett pastorat, ska ha en lokalförsörjningsplan. Arbetet och innehållet i lokalförsörjningsplanen styrs av kyrkoordningen och Svenska kyrkans bestämmelser (SvKB). Där anges att lokalförsörjningsplanen ska fastställas av kyrkofullmäktige, och att kyrkorådet minst vart fjärde år ska pröva om den ska ändras (kyrkoordningen 3 kap. 2 § och 47 kap. 12 §). Se vidare i Svenska kyrkans bestämmelser om lokalförsörjningsplaner (SvKB 2018:8).

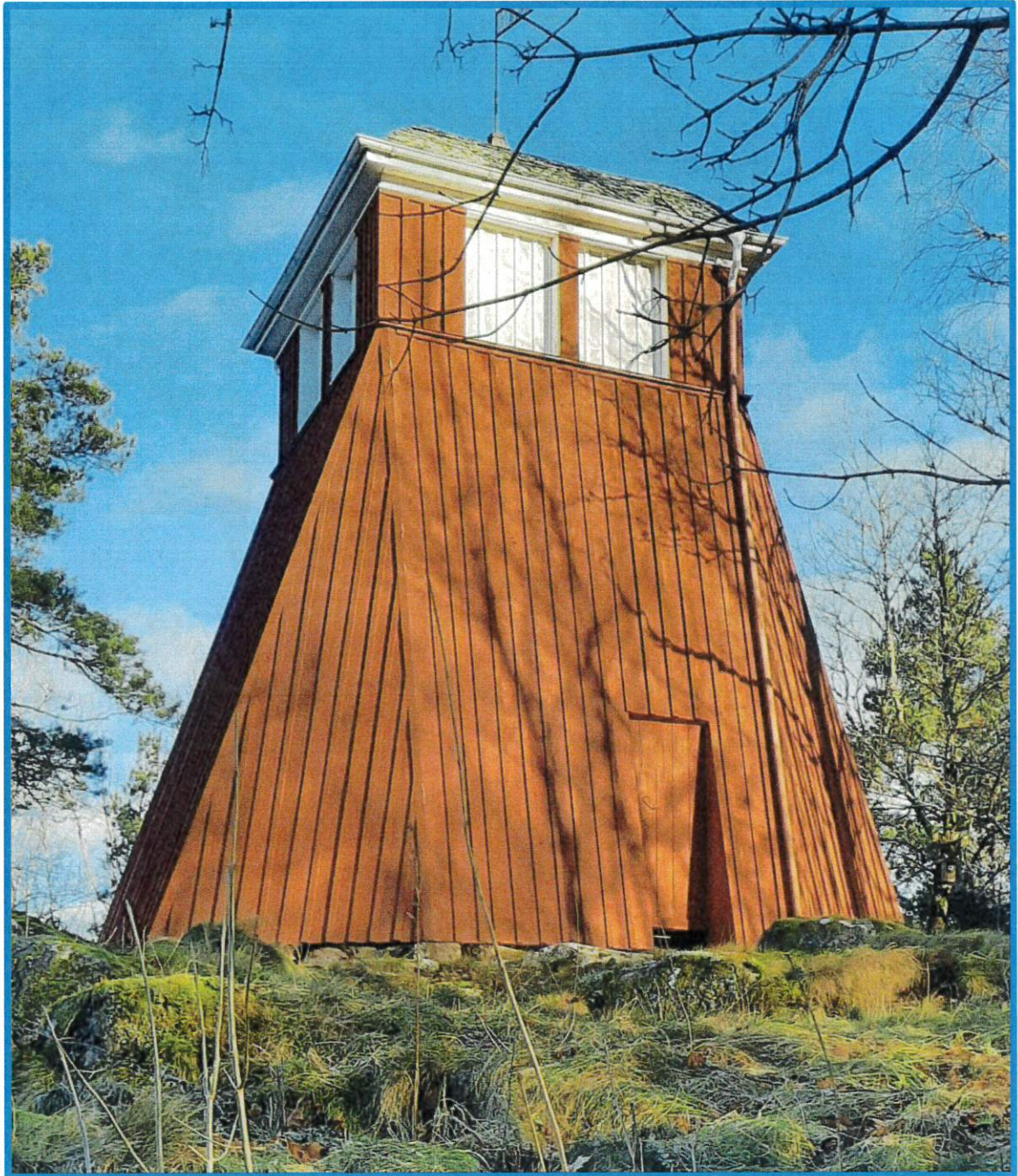
Lokalförsörjningsplanen för Färgelanda-Högsäters församling är upprättad i enlighet med kyrkoordningen och Svenska kyrkans bestämmelser. Enligt bestämmelserna ska lokalförsörjningsplanen innehålla redogörelser för:

- Kyrkofullmäktiges mål för lokalförsörjningen
- En beskrivning av verksamhetens utveckling samt behov av mark, byggnader och anläggningar
- En samlad redovisning och analys av församlingens innehav av mark, byggnader och anläggningar
- En bedömning av framtida behov av mark, byggnader och anläggningar
- Ett förslag till åtgärdsplan som beskriver och prioriterar åtgärder
- En konsekvensanalys där olika perspektiv analyseras

Lokalförsörjningsplanen för Färgelanda-Högsäters församling omfattar både församlings- och begravningsverksamheten. Planeringsperioden är tio år. Eftersom församlingen bildades den 1 januari 2022 utgår de analyser och prognoser som redovisas i planen i huvudsak från statistik och från det ekonomiska utfallet under året 2022 samt 2023.

Lokalförsörjningsplanen har upprättats av byggnadsingenjör och antikvarie Maria Eld, Antikvarietjänst Eld & Forsberg AB. Hon har haft församlingens uppdrag att sammanföra fakta och statistik, samt att redogöra för tidigare fattade beslut och de idéer som församlingen nu arbetat fram i en styrgrupp. Styrgruppen har bestått av kyrkoherde Andreas Widekärr, kyrkogårds- och fastighetschef Ove Magnusson och kyrkofullmäktiges ordförande Anna-Karin Stråle Börjesson. Båda de gamla församlingarna Färgelanda och Högsäter har under många år arbetat aktivt för att minska fastighetskostnaderna. Efter att församlingarna gått samman har arbetet intensifierats. Det finns sålunda redan olika strategier och fattade beslut för att minska på fastighetskostnaderna, till exempel genom att prioritering gjorts om hur kyrkobyggnaderna ska nyttjas och hur lokaler kan hyras ut med mera.

Detta är församlingens första lokalförsörjningsplan enligt de nya bestämmelserna. Innehållet i denna plan kommer att vidareutvecklas efter hand, liksom rutinerna för att uppdatera och revidera planen. Slutliga överväganden och prioriteringar för innehållet i planen har gjorts av styrgruppen. Beredningen av planen har därefter skett i samverkan med kyrkorådet enligt de rutiner som gäller inför beslut i kyrkofullmäktige.

Klockstapeln tillhörig Rännalanda kyrka. Foto Anna-Karin Stråle Börjesson.

Förutsättningar

Här följer en sammanfattning av de mål och förutsättningar som ligger till grund för upprättandet av lokalförsörjningsplanen, inklusive en redogörelse för kyrkofullmäktiges mål.

Mål enligt församlingsinstruktionen

Enligt Svenska kyrkans bestämmelser ska lokalförsörjningsplanen relatera till församlingsinstruktionen. Det betyder att lokalförsörjningsplanen ska bidra till att församlingen kan utföra sitt uppdrag och sin kallelse i lokaler som är ändamålsenliga och med en långsiktigt hållbar resurshushållning.

Till grund för det pastorala programmet och Färgelanda-Högsäters församlingsinstruktion ligger uppdraget att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt att utöva diakoni och mission. Utifrån den grundläggande uppgiften har Färgelanda-Högsäters församling formulerat sin vision för verksamheten enligt följande:

”TRO för livets skull.

I varje ny tid möter Kristus människan med sin nåd för livets skull. Församlingen är den form Gud har valt för sin närvaro i tiden. Genom predikan och själavården, i den gemensamma bönen och lovsången, av kraften i att vara tillsammans och dela liv, blir Gud synlig. Församlingen finns för livets skull och hennes uppgift är att förmedla tro genom Tillit, Relevans och Omsorg. Kyrkans grundläggande uppgift skall genomsyras av dessa tre ledord som tillsammans stavas TRO.”

Kyrkobyggnadernas särställning

Enligt Svenska kyrkans bestämmelser ska kyrkobyggnadernas särställning beaktas i lokalförsörjningsplaneringen. Kyrkobyggnaderna har en unik betydelse för församlingarnas möjlighet att utföra det grundläggande uppdraget. Kyrkorna är en del av landskapsbilden och vittnar om kristen tro. I en tid då många väljer att gå ur kyrkan är kyrkobyggnaden ändå viktig för den lokala identiteten.

En viktig utgångspunkt för lokalförsörjningsplanen är att kyrkorna hör till Sveriges mest värdefulla kulturarv. Kyrkorna är fulla av historia, och likt kyrkogården ett öppet arkiv dit alla har tillträde. Församlingen förvaltar åtta kyrkobyggnader: Färgelanda kyrka, Högsäters kyrka, Järbo kyrka, Lerdals kyrka, Råggårds kyrka, Rännelanda kyrka, Torps kyrka och Ödeborgs kyrka. Tillsammans med begravningsplatserna utgör de samlade kyrkomiljöer som är skyddade enligt 4 kapitlet kulturmiljölagen.

För skyddade kyrkobyggnader, begravningsplatser och kyrkotomter gäller att de ska vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värden inte minskar och deras utseende och karaktär inte förvanskas. Församlingen är väl medveten om att kyrkomiljöerna inte på något väsentligt sätt får förändras utan tillstånd av Länsstyrelsen.

Hållbarhetsaspekter

Färgelanda-Högsäters församling ska följa Svenska kyrkans arbete med de globala målen för hållbar utveckling. Hösten 2015 enades världens länder om 17 nya hållbarhetsmål. De kallas för Agenda 2030 och har förhandlats fram inom FN. Tillsammans formar de en gemensam karta som ska vägleda världen till en hållbar utveckling. Församlingsarbetet har, på ett eller annat sätt bäring, på alla målen.

I en hållbar värld värnas alla människors lika värde, ekosystemen skyddas och ekonomin respekterar planetens integritet och gränser. Som kristna kallar vi detta för att ta ansvar för skapelsen. Alla människor ingår i en större helhet – där allt hänger samman i en större väv av liv och sammanhang. Mer om detta gemensamma ansvar kan studeras på *Hållbarhetsportalen* på Svenska kyrkans hemsida: <https://www.svenskakyrkan.se/hallbarutveckling>.

Kyrkofullmäktiges mål

Att leva och verka i en landsbygd med minskande befolkning ställer särskilda krav på engagemang, närvaro och tillgänglighet. Det innebär att verksamhet och alla personliga möten bör präglas av hopp och förtroendeskapande förväntan. Likaså är medvetenheten om en god förvaltning av alla resurser såväl ekonomiska som personella av största vikt för möjligheten att fortsättningsvis bedriva en varaktig verksamhet. Som ett led i detta har de senaste åren många kostnadseffektiviseringar genomförts framför allt gällande fastigheter, hur lokalerna nyttjas för att spara på värmekostnader men även när det gäller administrativt arbete och tekniska hjälpmedel.

Inför upprättandet av lokalförsörjningsplanen har de två tidigare församlingarnas kyrkofullmäktige antagit mål som sedan justerats och fastställs till följande mål:

- Färgelanda-Högsäters församling ska kunna utföra den grundläggande uppgiften och övriga uppgifter i för den pågående verksamhetens ändamålsenliga lokaler med en långsiktig hållbar resursanvändning.
- Färgelanda-Högsäters församling ska senast 2030 ha uppnått klimatneutralitet, det vill säga inte lämna något nettobidrag till den globala uppvärmningen.
- Produkter och material som församlingen använder och köper in ska ha hög miljöprestanda, lång teknisk livslängd med låga drifts- och underhållskostnader. De bör kunna återanvändas eller återvinnas när de tjänat ut.
- Årskostnaden för församlingsverksamhetens mark, byggnader och anläggningar bör i genomsnitt motsvara högst 25 % av församlingsverksamhetens årliga intäkt under hela planeringstiden.
- All använd energi ska vara förnybar.

Följande frågeställningar ska belysas särskilt i lokalförsörjningsplanen för 2024–33:

- Finns det förutsättningar för att avyttra fastigheter om detta behövs?
- Finns det förutsättningar för att hålla församlingsverksamhetens kostnader för mark, byggnader och anläggningar på en genomsnittlig nivå motsvarande högst 25 % av församlingsverksamhetens årliga intäkter under hela planeringstiden?

Omvärldsbeskrivning

Omvärldsbeskrivningen redogör för faktorer i omvärlden som väntas få betydelse för församlingens lokalförsörjning under de kommande tio åren. Som underlag har använts kommunfakta och gällande översiktsplan ÖP 14, statistik såsom befolkningsprognoser från SCB liksom församlingens egen verksamhetsstatistik med mera.

Nyligen har världen varit drabbad av en pandemi där coronaviruset orsakat sjukdomen covid-19. Tillvaron förändrades då för många människor, företag och organisationer. Nu pågår dessutom ett krig i Europa. Situationen i Ukraina där kriget pågår är mycket allvarlig och har försatt Sverige och många andra länder i en lågkonjunktur med hög inflation. Krigets utveckling på sikt vet ingen någonting om men en kännbar effekt är högre bygg- och energikostnader. Sverige har under våren 2024 blivit medlem i Nato.

I stormiga tider, när mycket omkring oss är oroligt, behöver kyrkan vara beredd och vaken. Under det senaste året ser församlingens medarbetare ett ökat behov av stöd både praktiskt och existentiellt. Människor som tidigare levde på gränsen till vad de klarade av har det idag ännu svårare. Till församlingens verksamhet kommer människor för att få en smörgås och en kopp kaffe, som det enda mål mat den dagen. De kommer också för att vara i ett sammanhang, prata, skratta och känna lite hopp. Församlingen möter detta i alla verksamhetsgrupper, inte bara i en viss kategori eller en viss åldersgrupp. Församlingen blir en plats där människan med sina livsfrågor tas på allvar. Verksamheterna måste därför vara tillgänglig, öppna och välkomnande när människor av olika anledningar söker sig dit.

Färgelanda-Högsäters församling och kyrkornas placering.

Färgelanda-Högsäters församling och kommunen

Färgelanda-Högsäters församling är belägen i den sydvästra delen av landskapet Dalsland och tillhör Karlstads stift. Församlingen innehåller socknarna (distrikt) Färgelanda, Högsäter, Järbo, Lerdal, Råggård, Rännelanda, Torp och Ödeborg. I varje socken har församlingen en kyrkobyggnad med kyrkogård.

Församlingens gränser är i princip de samma som Färgelanda kommun. Färgelanda kommun bildades i sin nuvarande omfattning 1974 och kännetecknas av att ytmässigt vara en normalstor kommun med jordbruksbygd längs Valboåns dalgång, skog i väster och Kroppefjälls naturreservat i öster. Bygden har varit befolkad sedan äldre stenålder (9000 – 7000 f Kr) och sedan järnåldern har Valbodalen varit en utpräglad jordbruksbygd. Efter viss järnhantering som påbörjades redan på 1600-talet inleddes en mer omfattande industrietablering vid slutet av 1800-talet, främst i Stigen, Ödeborg och Färgelanda.

I kommunen finns fyra tätorter: Färgelanda, Högsäter, Ödeborg och Stigen. Färgelanda och Högsäter har vuxit fram i och med järnvägens etablering medan Ödeborg och Stigen framväxt kan förknippas med industrialiseringen. Färgelanda, som utgör centralort, fungerar som centrum för den kommunala servicen med förutom skolor och äldreomsorg, även vårdcentral, bibliotek/medborgarhus och kommunens samlade förvaltning. I Färgelanda finns en förhållandevis god kommersiell service med livsmedelsbutiker, matställen, postservice, bank, apotek och ett övrigt mindre butiksutbud. I Högsäter finns också ett mindre utbud av både offentlig och kommersiell service. Här finns förskola, låg- och mellanstadium samt fritids, äldreomsorg och enklare vårdtjänster samt livsmedelsbutik med postservice, matställen och några specialbutiker. I Ödeborg och Stigen, strax utanför Färgelanda, finns basservice som förskola, låg- och mellanstadium (skolan i Stigen är en friskola).

Den sista december 2022 hade Färgelanda kommun 6 512 invånare. Befolkningen har sedan en ökning under åren 2015–2020 därefter minskat i kommunen. Detta beror både på ett negativt flyttnetto och ett negativt födelsenetto. Befolkningsstrukturen visar att den arbetsföra åldersgruppen 20–66 år minskar och att äldre pensionärer 80+ ökar. Kommunen lever med både strukturella och demografiska utmaningar.

Fördelning av kommunens invånare i ålder 2021. Källa SCB.

21,7 % 0-19 år	52,3 % 20-64 år	26,0 % 65+ år
-------------------	--------------------	------------------

Medellåldern i Färgelanda kommun på 45,4 år är hög jämfört med riksgenomsnittet vilket är 41,7 år. Andelen högutbildade är låg medan andelen företagare är högre än genomsnittet. Andelen bidragsförsörjda och förtidspensionärer är också hög. Cirka 14,3 % av invånarna har invandrarbakgrund. Arbetslösheten är något mindre än riksgenomsnittet. Den största arbetsgivaren är kommunen med cirka 525 anställda och den största privata arbetsgivaren är IAC Group Sweden AB, en underleverantör till bilindustrin. Arbetsplatsernas geografiska fördelning sammanfaller i stort med befolkningens och är dels koncentrerade till Färgelanda och Högsäter, dels spridda i och med landsbygdens stora betydelse för sysselsättningen. Kommunen är dock del i en större lokal arbetsmarknad. Det märks tydligt genom att nästan varannan förvärvsarbetande Färgelandabo har sin arbetsplats i annan kommun. Pendlingen sker till arbeten främst i Uddevalla men i viss mån även till Trollhättan, Vänersborg och Bengtsfors kommuner.

Kommunens huvudvägar är länsväg 172 i nord-sydlig riktning och länsväg 173 från Färgelanda tätort åt sydost. Dessa två vägar är viktiga länkar mellan övriga delar av Dalsland och Fyrstadsområdet (Trollhättan-Vänersborg-Uddevalla-Lysekil), då de förbinder kommunen med väg E6 och riksväg 45.

Färgelanda kommun präglas av ett rikt föreningsliv med idrottsföreningar och ideella föreningar som hembygdsföreningar, sockengrupper och självständiga byar som på olika sätt ger färg åt församlingen. Inom kommunen finns och verkar även Stigens kyrka, tidigare ansluten till missionsprovinsen.

Det finns i kommunen en utmaning gällande arbetslöshet, sjukskrivningstal, andel ensamboende och andel barn som lever under omställningar man kallar barnfattigdom. Det ställer krav på att församlingsverksamheten ska vara så öppen och tillgänglig som möjligt, det vill säga uppsökande och inte minst avgiftsfri.

Färgelanda kommun håller just nu på med arbetet med att ta fram en ny kommunövergripande översiktsplan.

Risk och sårbarhet samt krisberedskap

På grund av krig och oroligheter i vår värld har församlingen förberett en krisplan och tillsammans med andra aktörer som kommunen, Räddningstjänsten, Röda Korset och bygdelag/hembygdsföreningar så medverkar församlingen till att skapa trygghet och framtidstro.

År 2015 beslutade regeringen att återuppta planeringen för civilt försvar, vilket ställer krav på förmåga att utföra verksamhet vid höjd beredskap och krig. Kommunen har en POSOM-grupp i vilken församlingen medverkar. POSOM står för psykiskt och socialt omhändertagande vid kriser och händelser. Färgelanda prästgård och Högsäters församlingshem är utvalda uppsamlingsplatser vid kris. Församlingen medverkar i att arbeta förebyggande för att förhindra olyckor och kriser, men också för att kunna hantera dessa när de uppstår. Begravningsverksamheten har en samhällsviktig funktion i kristid.

På samma sätt som krig och konflikter kan leda till en ökad invandring av människor till Dalsland och till församlingen kan klimatflyktingarna komma att öka i framtiden. Människor kommer inte kunna leva på vissa platser i världen och lokalklimatet i regionen kommer antagligen att bli attraktivt. Vid en ökad mängd extrema regn kan dock även Färgelanda-Högsäters församling komma att påverkas. Klimatscenarier visar att väderrelaterade händelser som exempelvis översvämningar kommer att öka under den kommande hundraårsperioden. Erosion längs vattendrag och sjöar runt om i kommunen kan komma att öka som en följd av den ökade nederbörden. Den ökade nederbörden kan även komma att bidra till en ökad benägenhet för ras och skred.

Sammanfattning och observationer

Framtiden ställer församlingen inför stora utmaningar. Befolkningsunderlaget minskar på grund av utflyttning och födelseunderskott. Församlingen blir sakta men säkert en åldrande församling och där fler människor hamnar i social eller ekonomisk utsatthet, vilket påverkar avgiftsunderlaget negativt och får allt större konsekvenser för församlingens budgetarbete. Denna utveckling väcker frågor om ökat samarbete och fler strukturella förändringar. Församlingen slogs ihop till en större enhet med start 1 januari 2022. Församlingen behöver trots detta föra samtal för att öka samarbetet över församlingsgränserna i hela Dalsland för att förbättra och öka möjligheten att behålla och utveckla de kompetenser som finns bland församlingens medarbetare.

Det finns dock positiva signaler. Den digitala utvecklingen och möjligheten till hemmaarbete gör det möjligt för fler att välja att bo längre från arbetsplatsen, att bosätta sig på landsbygden och bedriva en del av sina arbetsuppgifter från hemmamiljön. Detta kan gynna en landsbygdsförsamling som Färgelanda-Högsäter.

Församlingen har sedan länge ett pågående samarbete med många samhällsfunktioner. Omsorgen om samhället är ett uttryck för den kristna tron. Församlingen engagerar sig därför i äldreomsorg och skola, genom socialt arbete och andra verksamheter. I samarbetet är själavården, kris- och säkerhetsarbetet prioriterat.

Altarpetsatsen i Råggärds kyrka. Foto Maria Eld.

Verksamhetens utveckling

Här sammanfattas de planerade verksamhetsförändringar som bedöms påverka behovet av byggnader och mark under perioden 2024–2033. Faktorer som påverkar verksamhetens utveckling är till exempel hur medlemsantalet och ekonomin utvecklas.

Färgelanda-Högsäters församling

Färgelanda-Högsäters församling bildades den 1 januari 2022. Församlingen tillhör Dalslands kontrakt i Karlstads stift och ligger i Färgelanda kommun i Västra Götalands län. Församlingen är en gemenskap för medlemmar bosatt inom församlingens gränser.

Kyrkofullmäktige är församlingens högsta beslutande organ. Församlingens styrelse är kyrkorådet som tillsammans med kyrkoherden har ansvaret för verksamheten. Kyrkorådet är även församlingens personalorgan. I kyrkorådet finns ett arbetsutskott (AU) och fastighetsfrågor och begravningsverksamhetens uppdrag handläggs och bereds i ett kyrkogårds- och fastighetsutskott (KGFU).

Församlingen förvaltar åtta kyrkobyggnader. Kyrkorna brukas för gudstjänster, kyrkliga förrättningar och konserter i en varierande grad. Gudstjänstlivet är präglad både av en traditionell och lokalt förankrad gammalkyrklighet och av Karlstads stifts folkkyrkliga och skapelsesteologiska profil. Församlingen ska fortsättningsvis lägga stor vikt vid att kvaliteten på gudstjänster, förrättningar och musikverksamheten lika som att arbeta för att all övrig församlingsverksamhet samt kyrkogårdsskötseln håller hög nivå.

Det finns en utmaning för alla som arbetar i församlingens olika verksamheter. Utanförskap och oro, ja, till och med hunger, är något som medarbetarna möter varje vecka. Hur förmedlar kyrkan hopp och livsmod i dessa situationer? Hur skapas tillitsfulla mötesplatser där människors värde och värdighet inte tas ifrån dem? När är församlingens verksamheter relevanta för alla människor som söker, tvivlar eller tror? På vilket sätt kan omsorgen om människan bli förverkligad utan att hon fräntas sitt eget ansvar och möjlighet att påverka sitt liv? När mycket omkring oss är oroligt ska kyrkan vara en fast punkt, en plats för tillit, relevans och omsorg. Församlingen ska vila på viljan att möta människor i livets alla skeden och skapa möjlighet att ha verksamheter som är relevanta.

Förutom den grundläggande uppgiften att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission ansvarar församlingen även för begravningsverksamheten enligt begravningslagen. Begravningslag (1990:1144). Begravningsverksamheten finansieras av begravningsavgiften. Begravningsavgiften får inte användas till annat än de uppgifter som anges i begravningslagen.

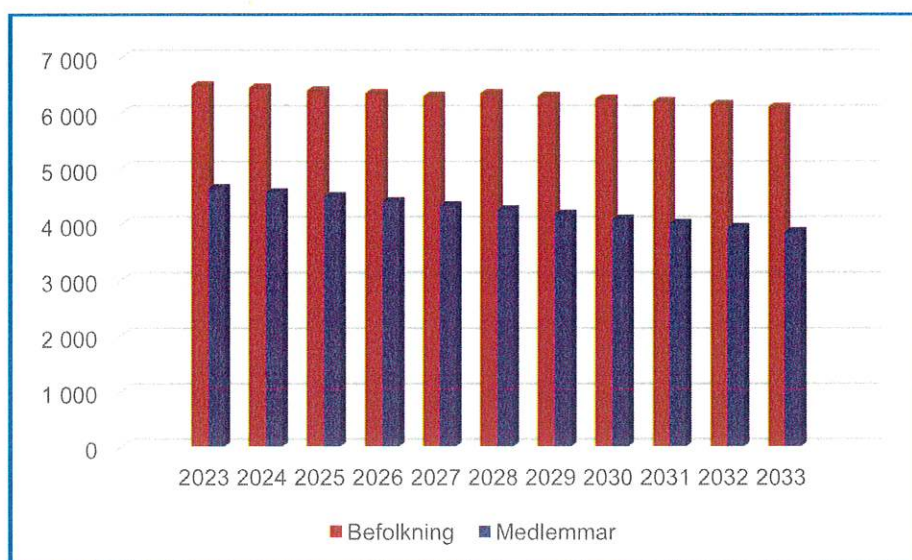
Befolknings- och medlemsutveckling

Den sista december 2022 fanns inom församlingens gränser 6 502 invånare, varav 4 640 var medlemmar i Svenska kyrkan. Det betyder ett medlemskap på 71,4 %. Utvecklingen visar dock en nedåtgående trend. Församlingen minskar cirka 1,8 % årligen. 2022 var det 16 aktiva utträden, vilket dock är en lägre siffra än de tidigare fyra åren. Relationen mellan 41 dop och 67 begravningsgudstjänster år 2022 visar att en hög medelåldern står för en stor del av den negativa trenden. Att det finns många utlandsfödda personer med annan trosuppfattning bidrar också till att andelen medlemmar i förhållande till invånare sjunker.

Församlingen verkar i en utflyttningsbygd och befolkningen minskar årligen. Detta tillsammans med generationsväxlingen i församlingen gör att antalet medlemmar, liksom intäkter från kyrkoavgiften, minskar över tiden.

För år 2033 har flera prognoser gällande medlemstalen tagits fram utifrån olika förutsättningar. Prognoserna pekar på ett spann mellan 4 000 och 3 500 medlemmar. I en ekonomisk simulering med en beräkning med ett medlemstapp om ca 1,8 % per år ger ett bedömt antal medlemmar på 3 861 personer den sista december 2033. Detta motsvarar omkring 63,3 % av befolkningen som då bedöms vara 6 100 inom församlingen, se vidare detaljer i församlingens prognos för planperioden i [Bilaga 1](#).

Trolig befolknings- och medlemsutveckling i Färgelanda-Högsäters församling 2024–2033

Ekonomisk utveckling

Församlingens ekonomiska ställning under jämförelseåret 2022 har varit god. Intäkterna under 2022 utgjorde cirka 21 miljoner kronor och resultatet blev ett överskott med 1 000 tkr. Det goda resultatet berodde på att det var vakanser inom personalen. Församlingens mål för det egna kapitalets storlek fastställdes för 2022 till 28 000 tkr. Eget kapital översteg fastställt målkapital med 20 315 tkr. Den totala kyrkoavgiften i församlingen under 2022 uppgick till 1 krona och 14 öre per 100 kronor och begravningsavgiften till 26,1 öre. Kyrkofullmäktige har beslutat om oförändrad kyrkoavgift för år 2024. Kammarkollegiet har beslutat om gemensam begravningsavgift på 25,8 öre per hundra kronor för 2024. I församlingens ekonomiska prognos för perioden 2024–2033 har inga ändringar i avgifterna beräknats.

Minskningen av antalet medlemmar väntas medföra minskade intäkter för församlingsverksamheten i relation till de indexuppräknade kostnadsökningar. En ekonomisk simulering efter bedömt antal medlemmar och intäkter, samt efter uppdaterad och justerad vård- och underhållsplan, visar att församlingsverksamheten riskerar att gå med underskott under i stort sett samtliga år under planperioden, se [bilaga 1](#). Totalt för perioden 2024–2033 visar simuleringen ett ackumulerat underskott om cirka 12,8 miljoner kronor. Det gör att församlingsverksamheten behöver minska sina kostnader för att kunna hålla ekonomin i balans. I tabellen nedan visas prognosen för ekonomin år 2033 jämfört med 2022.

Intäkter, kostnader och resultat. utfall 2022 och prognos 2033

	Utfall 2022 tkr		Prognos 2033 tkr	
	Församlings- verksamhet	Begravnings- verksamhet	Församlings- verksamhet	Begravnings- verksamhet
Total intäkt	14 240	7 574	14 647	9 414
Total kostnad	13 240	7 574	17 968	9 414
Resultat	1 000	408	-3 321	0

För att frigöra resurser att använda till den grundläggande uppgiften behöver församlingen se över alla utgiftsposter och speciellt de kostnader som finns för den stödjande verksamheten där fastighetsförvaltningen ingår. Svenska kyrkans nyckeltal för antal medlemmar per kyrka ger en fingervisning om vilka förutsättningar församlingen har på längre sikt att klara av kostnaderna förknippade med det stora antalet kulturhistoriskt skyddade kyrkobyggnader. Församlingen har enbart 580 medlemmar per kyrka, vilket kan jämföras med det riksgenomsnittet om cirka 1 650 medlemmar per kyrka. Detta innebär att församlingen uppbär ett mycket stort kulturarvsansvar, vilket är betungande både för verksamheten och ekonomin.

Alla församlingar omfattas av det inomkyrkliga utjämningssystemet. År 2022 erhöll församlingen 703 tkr i utjämningsskott. Församlingen har vidare 5,307 andelar i avkastningen från de av stiftet förvaltade prästlönetillgångarna. Minst 50 % av avkastningen från dessa stiftelseliknande förmögenheter går till andelsägande församlingar. Andelen som församlingen har innebär inget inflytande i förvaltningen och går ej heller att överlåta. Utdelningen på andelarna innebar 2022 ett tillskott om 928 tkr.

Intäkter från begravningsavgifter väntas öka något under perioden och därmed täcka begravningsverksamhetens ökande kostnader.

Personal

Under 2022 hade församlingen 18 anställda, varav nio var kvinnor och nio var män. Tretton anställda har sina huvudsakliga uppgifter inom församlingsverksamheten och fem sina huvudsakliga arbetsuppgifter inom begravningsverksamheten.

Antal tjänster för 2024 är enligt budget fördelat enligt följande:

1,0	Kyrkoherde
1,83	Komminister
1,0	Diakon
1,25	Kantor
1,0	Församlingspedagog
1,5	Församlingsassistent
1,0	Verksamhetssamordnare
1,5	Administratör
1,0	Kyrkogårds- och fastighetschef
8,77	Kyrkogårdsarbetare/kyrkvakmästare (varav 4 är säsongsanställda)

Församlingsverksamhetens och den gemensamma administrationens personal har kontorsarbetsplatser i Färgelanda fd prästgård och Högsäters församlingshem med navet i prästgården. Personalen som arbetar

med begravningsverksamheten och fastigheter är uppdelad i ett norra och ett södra team. Det norra teamet utgår från Högsäter och det södra från Färgelanda.

Under 2022 uppgick församlingens samtliga personalkostnader till 53,7 % av intäkterna. För begravningsverksamheten utgjorde personalkostnaden 43,3 % av intäkterna och inom församlingsverksamheten uppgick personalkostnaderna till 8 069 tkr, vilket motsvarade 59 % av församlingsverksamhetens intäkter. Den ekonomiska prognosen (*bilaga 1*) visar att med 13 anställda kommer församlingsverksamhetens personalkostnader år 2033 utgöra 88,7 % av intäkterna.

Eftersom intäkterna kommer minska måste antalet anställda också minska framöver. Vid naturliga avgångar kommer det, som genomförts under de senaste åren, att analyseras hur arbetsuppgifter kan omfördelas inom befintlig personalgrupp. En ständig översyn måste pågå för att trimma organisationen och göra den effektiv, men samtidigt behålla kapacitet för att kunna nå verksamhetsmålen. Även grannförsamlingar och pastorat uppvisar liknande prognoser. Denna svåra utveckling väcker ett behov av att diskutera och möjligtvis genomföra ytterligare samarbeten och större strukturella förändringar.

Bestånd av byggnader och mark

Här följer en redogörelse för beståndet av byggnader och mark samt en sammanfattning av de analyser som genomförts inför upprättandet av planen. Underlag för bedömningarna har hämtats från verksamhetsstatistik och från möten med styrgruppen.

Församlingens fastighetsbestånd

Färgelanda-Högsäters församling innehar 2024 totalt 40 byggnader. Av dessa förvaltas 16 av församlingsverksamheten och 21 av begravningsverksamheten. Tre byggnader delas i förvaltningen.

Församlingens samtliga åtta kyrkor med tillhörande klockstaplar (Rännelanda och Torp) utgör en enligt kulturmiljölagen skyddade kyrkobyggnader. De representerar ett kyrkligt kulturarv där församlingen har ett stort förvaltningsansvar. Flera av begravningsverksamhetens byggnader eller byggnadsverk omfattas också av kulturmiljölagen och ska bevaras och vårdas då de är placerade på begravningsplatsen som också omfattas av lagstiftningen. Skyddet berör bland annat bårhus och kyrkogårdsmurar. Kyrkogårdsmurarna omfattar totalt 3 373 löpmeter. Murarna liksom till dem hörande grindstolpar kräver speciella underhållsåtgärder, precis som byggnaderna.

Två församlingshem som även rymmer församlingsexpeditioner finns; Färgelanda prästgård och Högsäters församlingshem. De övriga fyra byggnaderna som församlingsverksamheten förvaltar består av ett garage, en silobyggnad för pellets och en smedja samt ett större byggt vindskydd. De sistnämnda två byggnaderna står på fastigheten Stuveryr, som är del av den gamla gården Fölebäcken.

De 21 byggnader som begravningsverksamheten förvaltar består av driftsbyggnader för kyrkogårdarnas skötsel. Nio av dem utgör äldre bårhusbyggnader, varav tre är i bruk med fungerande kylaggregat. Resterande nyttjas enbart som förråd. Driftsbyggnader med personalutrymmen finns förutom i Färgelanda och Högsäter vid Järbo, Torp och Ödeborg. Då personalrum med toalett saknas på tre kyrkogårdar hyr verksamheten på dessa platser lokaler i anslutande bygdegårdar. Sådan är situationen i Lerdal, Råggård och Rännelanda. De tre byggnader som delas i förvaltningen är ovan nämnda vaktmästerilokal i Järbo samt en förrådsbyggnad där liksom en jordkällare i Högsäter.

Under 2024 omfattar byggnadsbeståndet totalt 6 110 m² bruksarea (BRA) fördelat på 4 787 m² BRA inom församlingsverksamheten och 1 197 m² BRA inom begravningsverksamheten. De byggnader som delas inom förvaltningen utgör 126 m² BRA. Fastighetsbeståndet omfattar även 757 028 m² mark. Av markinnehavet förvaltar församlingsverksamheten 619 496 m² och begravningsverksamheten 113 557 m². 23 974 utgör mark som delas inom förvaltningen. Marken som delas utgörs i huvudsak av parkeringsytor.

Församlingen har vidare 5,653 andelar i avkastningen från de stiftsvis förvaltade prästlönetillgångarna. Andelarna innebär inget inflytande i förvaltningen och går ej heller att överlåta. För 2022 innebar andelarna en utdelning om 989 000 kronor.

Församlingens totala fastighetskostnader uppgick år 2022 till cirka 10 395 tkr inklusive moms, fördelat med 4 510 tkr på församlingsverksamheten och 5 886 tkr på begravningsverksamheten. I fastighetskostnadsposten för församlingsverksamheten ingick 2022 planerat underhåll och reparationer

med 931 tkr. Därtill tillkom kostnader för tillsyn och skötsel, energi, fastighetsadministration, larm, städning och snöröjning, räntor och avskrivningar med mera. Detta utgjorde en kostnad om 2 135 t kr. Personalkostnaderna för fastighetsförvaltningen var 1 444 tkr.

Församlingens fastighetsbestånd är sedan något år registrerat i Svenska kyrkans digitala fastighetsregister. En sammanställning från fastighetsregistret som redovisar pastoratets totala innehav av byggnader och mark för år 2024 kan studeras i [bilaga 2](#). En sammanställning över fastighetskostnaderna för de olika byggnadstyperna visas i tabellerna nedan.

Samtliga byggnader, liksom kyrkogårdsmurarna, är inventerade och inlagda med underhållsåtgärder i en underhållsdatas. Databasen administreras av Karlstads stift. Varje år stämmer församlingen av uppgifterna i databasen med stiftets ingenjörer. Utförda åtgärder rapporteras in, liksom när i tid kommande åtgärder planeras utföras. Utifrån uppgifterna i databasen kan kostnader för varje år och enskild byggnad eller byggnadsdel tas fram inför budgetarbetet. Varje år brukar även underhållskostnaderna för varje byggnad under de tio närmaste åren sammanställas. Sammanställningen över de planerade underhållsåtgärderna för 2024–2034 redovisas i [bilaga 3](#).

Församlingsverksamhetens fastighetsbestånd 2022 och kostnadsfördelning

Församlingsverksamheten	Kategori	Antal objekt	m ² BRA	m ² mark	Fastighets-kostnad 2022, t kr
	Kyrkor	8	3 620		3 470
	Klockstaplar	2 (1)	33		Ingår ovan
	Församlingshem	2	961		1 040
	Övriga byggnader	4	173		0
	Mark			619 496	0
Totalt		16	4 787	619 496	4 510

Begravningsverksamhetens fastighetsbestånd 2022 och kostnadsfördelning, t kr

Begravningsverksamheten	Kategori	Antal objekt	m ² BRA ägda	Mark m ²	Fastighets-kostnad 2022
	Driftsbyggnader	5	550		1 543
	Bårhus	9	324		Ingår ovan
	Övriga byggnader	7	323		Ingår ovan
	Begravningsplatser			113 557	4 343
Totalt		21	1 197	113 557	5 886

Not: Församlingen har en klockstapel vid Stigens herrgård. Den är inte med i fastighetsregistret då den inte står på församlingens mark. Den finns heller inte med i underhållsplanen. Därav är den inte medräknad i lokalförsörjningsplanen.

Församlingen använder en kalender i Outlook som bokningssystem för att ha kontroll på nyttjandet av lokalerna. På nästföljande sidor redovisas det antal bokningar som skedde under 2022 i tabell uppdelat per kyrka och församlingshem.

Nedan följer en mer utförlig beskrivning och analys över församlingens byggnader uppdelat i kategorierna kyrkobyggnader, församlingshem och övriga byggnader samt begravningsverksamheten.

Kyrkobyggnader

I församlingen finns åtta av kulturmiljölagen skyddade kyrkobyggnader: Färgelanda kyrka, Högsäters kyrka, Järbo kyrka, Lerdals kyrka, Råggårds kyrka, Rännelanda kyrka med klockstapel, Torps kyrka med klockstapel och Ödeborgs kyrka. Kyrkorna omfattar totalt 3 653 m² BRA som fördelas enligt tabellen nedan. Antalet platser per kyrka som redovisas i samma tabell är den personmängd som är godkänd av brandmyndigheten.

Kyrkorna och dess storlek

Kyrka	Bruksarea (BRA) m ²	Antal platser
Färgelanda kyrka	1 025	450
Högsäters kyrka	810	450
Järbo kyrka	245	150
Lerdals kyrka	395	150
Råggårds kyrka	220	140
Rännelanda kyrka	415 + 25	150
Torps kyrka	280 + 8	240
Ödeborgs kyrka	230	100
Totalt	3 653	1 830

Navet i församlingens verksamhet är gudstjänstlivet. Ambitionen att gudstjänsterna ska präglas av öppenhet och mångfald i uttryck och former. Människor i alla åldrar från olika ursprung och traditioner ska känna sig tilltalade och delaktiga. Gudstjänsterna ska vara angelägna och ta barnets perspektiv på allvar.

Vanligtvis firas två gudstjänster varje söndag varav minst en är huvudgudstjänst enligt Den svenska kyrkohandboken. Vid kyrklig helgdag firas minst en huvudgudstjänst. Nattvardsgudstjänst ska firas någonstans i församlingen varje vecka. En veckomässa firas varje torsdagskväll.

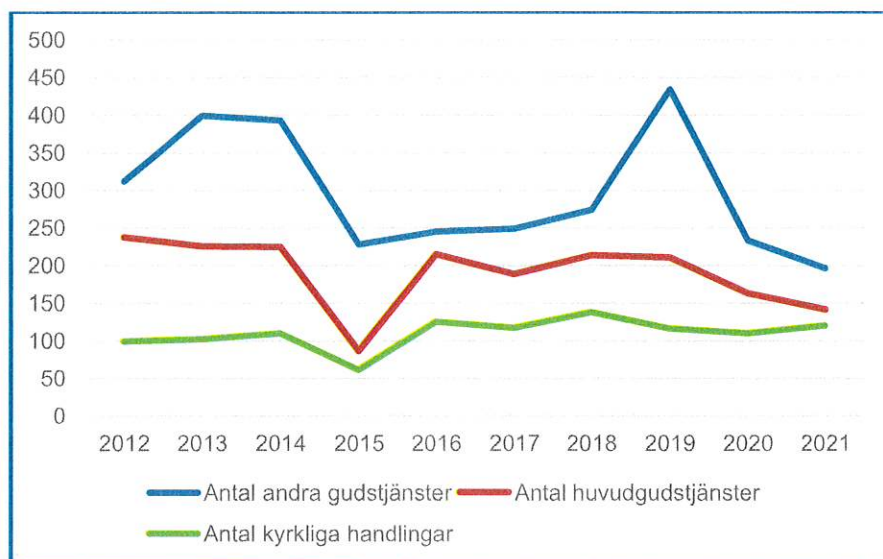
Det firas olika gudstjänster också beroende av dag och tillfälle. Varje torsdag kl 18 firas en Margaretamässa i Färgelanda kyrka. Detta är en enklare form av mässa, gudstjänst med nattvard, med möjlighet till ljusständning och förbön. Efteråt kan den som vill dröja sig kvar för enkel fika eller lite småprat i bänkarna. Vid ett antal tillfällen om året hålls gudstjänster med fokus på berättelser för barn. Då och då firas även gudstjänst på olika platser runt om i församlingen så som Nättjebacka hembygdsgård, Stigens herrgård och Högsäters hembygdsgård. Friluftsgudstjänst firas exempelvis på Blanketorpet, Östra Lerkvillan och i Fölebäcken. Under sommaren prioriteras Högsäters kyrka för musikverksamhet, bland annat för att denna kyrka har ett stort och rymligt kor lämpligt för verksamhetstypen.

De kyrkliga handlingarna (dop, konfirmation, vigsel och begravning) ser församlingen som en riktig gudstjänst. Dopet ska ske i församlingens mitt. Målsättningen är att ha ett levande och varierande gudstjänstliv med kyrkomusik som relaterar till alla åldrar. Musiklivet ska prioriteras med fokus på körer, särskilt barn- och ungdomskörer.

Kyrkorådet fattade, på grund av det tunga förvaltningsansvaret med många kyrkobyggnader och de höga elkostnaderna under 2022, beslut om att stänga alla kyrkor utom Färgelanda kyrka under årets kallaste period, det vill säga efter allhelgonahelgen fram till påsk. Undantaget från regeln under denna period är begravningar. I januari 2023 fattades ett nytt strategiskt beslut efter att en uppföljning över antalet gudstjänstbesökare i de olika kyrkorna innan vinterstängningen genomförts. Antalet besökare till gudstjänsterna hade totalt minskat och för enbart tre kyrkor hade det visats ett större engagemang från församlingsmedlemmarna; Färgelanda kyrka, Rännelanda kyrka och Torps kyrka. Kyrkorådet beslutade

därför att gudstjänsterna fortsättningsvis i huvudsak ska förläggas i dessa tre kyrkor samt till församlingshemmet i Högsäter. Man beslutade även att alla kyrkorna skulle vara öppna för dop och vigsel året runt.

Färgelanda och Högsäters fd församlingar, verksamheten ihopslagen per redovisningskategori 2012–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
♦ Antal andra gudstjänster	221 99	256 143	241 152	228	184 61	192 57	223 51	381 53	170 63	137 59
■ Antal huvudgudstjänster	90 147	89 136	93 131	86	96 118	100 88	107 106	106 104	102 60	98 43
● Antal kyrkliga handlingar	73 26	64 38	74 36	61	91 34	75 42	84 54	77 39	69 41	79 41

Not: Inom rutorna anger de övre siffrorna den fd Färgelanda församling och de nedre den fd Högsäters församling. För år 2015 saknas redovisning för Högsäters församling varför grafen visar en negativ dipp detta år.

Församlingens kyrkobyggnader ligger spridda i hela kommunen. Färgelanda och Högsäters kyrkor är placerade i tätorter medan de övriga ligger mer perifert. Storleken och byggmaterialen är mycket varierande, liksom kyrkobyggnadernas ålder. Tillgängligheten i några kyrkor är mer begränsad än i andra. De innehåller också olika grader av faciliteter såsom tillgång till toalett, plats för ytterkläder och utrymmen såsom exempelvis brudkammare, vilket verksamheten måste förhålla sig till.

Sedan 2023 erbjuder församlingen andra att hyra kyrkobyggnaderna för kommersiellt bruk. En taxa för vardera kyrkan finns fastslagen. Ingen hyra uttages dock vid eftersamling av kyrkliga handlingar.

Färgelanda-Högsäters församling, verksamhet per redovisningskategori och kyrka 2022/2023

Statistik verksamhet 2022/2023	Totalt	Färgelanda kyrka	Högsäters kyrka	Järbo kyrka	Lerdals kyrka	Råggårds kyrka	Rännelanda kyrka	Torps kyrka	Ödeborgs kyrka
Totalt antal bokningar i lokalen	394/348	195/192	63/64	17/15	19/8	17/11	25/17	29/23	29/18
Varav antal huvudgudstj.	129/79	50/44	17/5	13/4	13/4	9/5	14/7	14/6	12/4
Varav antal kyrkliga handlingar	111/128	49/57	20/27	3/7	4/2	6/5	9/7	8/12	12/11
Varav antal andra gudstjänster	139/141	96/91	26/32	1/4	2/2	2/1	2/3	5/5	5/3
Antal besök vid huvudgudstj.	3 445/ 3 025	1 907/ 2 052	461/ 170	133/ 92	172/ 154	87/ 105	245/ 206	274/ 148	166/ 98
Antal besök kyrkliga handlingar	5 230/ 5 938	2 692/ 2 666	828/ 1 497	459/ 270	162/ 61	149/ 205	275/ 370	550/ 489	415/ 380
Antal besök andra gudstjänster	2 741/ 4 664	1 553/ 2 742	684/ 1 089	150/ 373	69/ 72	50/ 35	50/ 82	125/ 177	60/ 169
Antal dop	35/34	15/18	6/9	0/2	1/1	4/0	3/0	2/3	4/1
Antal konfirmerade	25/40	19/22	6/18						
Antal vigsel	9/6	4/3	0/1	0/0	0/0	0/1	3/0	1/1	1/0
Antal begravningar	65/86	39/35	13/16	3/5	3/1	2/4	3/7	5/8	7/10
Antal konserter/ musikprogram	12/19	4/5	2/7	0/1	1/1	1/0	2/1	2/2	0/2
Antal besök vid konserter/ musikprogram	682/ 918	322/261	149/381	0/118	56/47	35/0	50/16	70/92	0/66

Lokalbehov - kyrkobyggnader

Om man utgår från församlingens bedömning av antalet sammankomster och genomsnittligt antal deltagare per sammankomst skulle församlingen egentligen kunna bedriva verksamheten i enbart en kyrka. Kyrkornas antal eller storlek går dock inte enkelt att ändra på, och kyrkorna med sina kyrkorum och många sittplatser har naturligtvis en betydelse i bygderna där inte många andra lokaler med denna kapacitet finns. Kyrkobyggnaderna har tillsammans med kyrkogårdarna dessutom ett viktigt symbolvärde och ett mycket högt kulturhistoriskt värde, vilket så långts som möjligt måste värnas.

Förvaltningsansvaret för åtta kyrkor i en liten församling är dock problematisk. År 2022 hade församlingen 580 medlemmar per kyrka, vilket kan jämföras med riksgenomsnittet på 1 600 medlemmar per kyrkobyggnad. För församlingen blir antalet medlemmar per kyrka år 2033 enbart 482 enligt medlemsprognosen.

Detta övertal av kyrkobyggnader, med sammantaget för omfattande lokalytor, påverkar församlingens ekonomi. Prioriteringar måste därför hela tiden ske. Redan fastslagna beslut kan behöva justeras och ändras efter hand vad gäller såväl hur kyrkobyggnaderna ska brukas, underhållas och driftas. Underhållet av kyrkobyggnaderna måste prioriteras hårt, och om renoveringar ska bli genomförbara är detta enbart möjligt om församlingen erhåller bidrag. I huvudsak kan därför enbart säkringsarbeten på kyrkobyggnadernas skal genomföras under kommande tioårsplan. Detta innebär att åtgärder ska inriktas mot att tak, fönster och dörrar ska kontrolleras och hållas täta. Verksamhetssatsande åtgärder i form av

upprustningar och investeringar i ett kyrkorum kan enbart ske efter ytterst noggranna avvägningar och med då särskilda anvisade medel.

Församlingshem och övriga verksamhetslokaler

Färgelanda-Högsäters församling har två huvudbyggnader för församlingsverksamheten: den gamla prästgårdsbyggnaden i Färgelanda och församlingshemmet i Högsäter.

Färgelanda prästgård

Färgelanda prästgård, vid Färgelanda kyrka, inrymmer församlingshem med kök, församlingsexpedition, kontor med åtta arbetsplatser, barnrum och toaletter samt en dusch. Övervåningen kan nås via hiss. Byggnaden omfattar 503 m² BRA och rymmer plats för 65 personer i samlingsalen. Även ett mindre mötesrum finns som rymmer 10 personer. Uppgifterna om personantal anger vad som är godkänt av brandmyndighet.

Högsäters församlingshem

Högsäters församlingshem ligger strax nedanför kyrkan i Högsäter och inrymmer församlingshem med kök, toaletter, två barnrum, expedition och kontor med sex arbetsplatser. Ett personalkök finns även på övervåningen. Hiss saknas. Byggnaden omfattar 458 m² BRA och rymmer plats för 110 personer i den stora samlingsalen. Uppgifterna om personantal anger vad som är godkänt av brandmyndighet.

En stor del av aktiviteterna i verksamhetslokalerna består av samlingar och träffar på dagtid med barn, unga och äldre. Kyrkofullmäktige, kyrkorådet och körer har också sina möten i lokalerna. Ofta bjuds in till

soppluncher med någon form av föredrag eller musikunderhållning. Ruthjälpencafé hålls i Färgelanda prästgård och församlingen arrangerar även sittgympa, läse- och samtalsgrupper med mera.

Församlingen har en mycket bred barn- och ungdomsverksamhet, exempelvis erbjuds deltagande i kyrkans öppna förskola, skogsgrupp, småbarnsrytmik och babymassage. Kyrkans unga (åk 8-uppåt) träffas varannan torsdag och Unga Ledare håller träffar. För förskolebarn och upp till årskurs tre arrangeras Tisdagsklubben i Färgelanda och Torsdagsklubben i Högsäter. Vid varje träff, som har varierande innehåll, sker en samling med en andakt. I Högsäter hålls på onsdagar "Baké á Cake" i Högsäter, med inriktning på barn i årskurs 2–6, då det både bakas och leks.

Lokalerna används även av medlemmarna till samlingar i samband med dop-, bröllop- och begravning. Medlemmar får vid förrättningar låna lokalerna och utrustningen gratis. I övrigt har församlingen en fastställd taxa för uthyrning av de nedre våningarna i såväl Högsäters församlingshem som Prästgården i Färgelanda. Lokalerna innehåller takprojektorer och ljudanläggning.

Färgelanda-Högsäters församling, verksamhet i församlingshemmen 2022/2023

Statistik verksamhet 2022/2023	Färgelanda antal bokningar	Färgelanda antal besökare	Högsäter antal bokningar	Högsäter antal besökare
Egna arrangemang	355 / 223	2 714 / 2 868	146 / 125	1 331 / 1 107
Antal kyrkkaffe	0 / 0	0 / 0	8 / 21	233 / 308
Antal dop/begravningskaffe	24 / 39	900 / 1 537	23 / 26	440 / 945
Antal extern bokning	16 / 28	254 / 405	5 / 7	200 / 360
Antal gudstjänst	0 / 0	0 / 0	8 / 21	233 / 308
Totalt	375 / 290	3 868 / 4 810	179 / 200	2 437 / 3 028

Församlingshemmen med församlingsexpeditionerna håller en bra teknisk status och fungerar väl för verksamheten. Församlingshemmen är med sina centrala placeringar en samlingspunkt dit det är lätt att få deltagare vid olika arrangemang. En medveten satsning på verksamheten i Högsäters församlingshem har genomförts efter församlingssammangåendet år 2022. Särskilt barnverksamheten och soppluncherna har slagit väl ut. Bedömningen är också att speciellt ungdomar, en grupp som är extra svår att nå för Svenska kyrkan, trivs i Färgelanda prästgård. De två församlingshemmen möjliggör just nu att församlingsverksamheten kan vara nära, aktuell och flexibel.

Till församlingsverksamhetens övriga byggnader räknas Fölebackens gård (Stuveryr 1:6), ett garage vid Färgelanda prästgård och en silobyggnad i Ödeborg. På Fölebacken fanns tidigare ett bostadshus och en ladugård. Numera finns bevarat en smedja och en grillplats med vindsydd. Varje år arrangeras en friluftsgudstjänst i anknytning till smedjan. Gården är en gåva till församlingen och fastigheten innehåller skog som emellanåt ger god avkastning till församlingen.

Tre byggnader delas i förvaltningen mellan församlingen och begravningsverksamheten. Dessa är en servicebyggnad med vaktmästerilokal och ett förråd i Järbo samt en jordkällare i Högsäter.

Lokalbehov - församlingshem och övriga lokaler

Församlingen är medveten om att Färgelanda prästgård och Högsäters församlingshem totalt har för omfattande lokalytor, men anser att verksamheten i dagsläget vinner mycket på att vara synlig och tillgänglig på mer än en plats i församlingen. Prästgårdsbyggnaden i Färgelanda utgör huvudnavet för församlingsverksamheten. Härifrån utgår också huvuddelen av personalen. Sedan sammangåendet har det dock medvetet satsats på en inkluderande barnverksamhet i Högsäters församlingshem. I Högsäters församlingshem firas gudstjänster som annars skulle ske i Högsäters kyrka, vilket gör att värmekostnaderna för kyrkan kan hållas nere.

Dock bör församlingen, för att möta framtidens allt svårare ekonomi, ändå se över det totala behovet av samlingsplatser och kontorsplatser och var dessa ska koncentreras. Församlingshemsbyggnader omfattas av många olika regelverk såsom tillgänglighet, arbetsmiljöregler och hygien- och miljöfrågor, varför denna typ av byggnader alltid måste vara uppdaterade, vilket kan innebära extra tillkommande kostnader i förvaltningsuppdraget. Fölebäckens smedja och vindskydd är inte kostbara att underhålla eller drifta, och markinnehavet ger avkastning. Församlingen ser därför inte dessa byggnader som övertaliga.

Begravningsverksamhetens bestånd av mark, byggnader och anläggningar

Församlingen förvaltar åtta begravningsplatser som omfattas av skydd enligt kulturmiljölagens 4 kapitel. Kyrkogårdsförvaltningen sköter om gravsättningar, vårdar de allmänna ytorna på begravningsplatserna samt sköter administrationen enligt begravningslagen. Kyrkogårdarna har en mycket varierande storlek. Arealmässigt är Färgelanda och Högsäters kyrkogårdar tillsammans större än alla de övriga sex sammanslagna. Detta gör det logiskt att driften är fördelad i två arbetsteam, ett norra och ett södra, vilka utgår från just Färgelanda och från Högsäter.

I Färgelanda finns kyrkogårdsexpeditionen med tillhörande byggnader och i Högsäter en nybyggd förvaltningsbyggnad (stod klar 2022). På kyrkogårdarna finns totalt nio bårhus. Alla är inte i drift som bårhus, kylanläggningar för kistförvaring finns i Högsäters förvaltningsbyggnad och i bårhusen i Färgelanda, Torp och Ödeborg. Totalt finns plats till förvaring av 16 kistor. Sex bårhus nyttjas i stället som förråd. Driftsbyggnader för personalen finns i Järbo, Torp och Ödeborg. I Lerdal, Råggård och Rännelanda hyr församlingen serviceutrymmen för personalen i de närbelägna bygdegårdarna. Kyrkogårdsförvaltningens byggnader underhålls kontinuerligt.

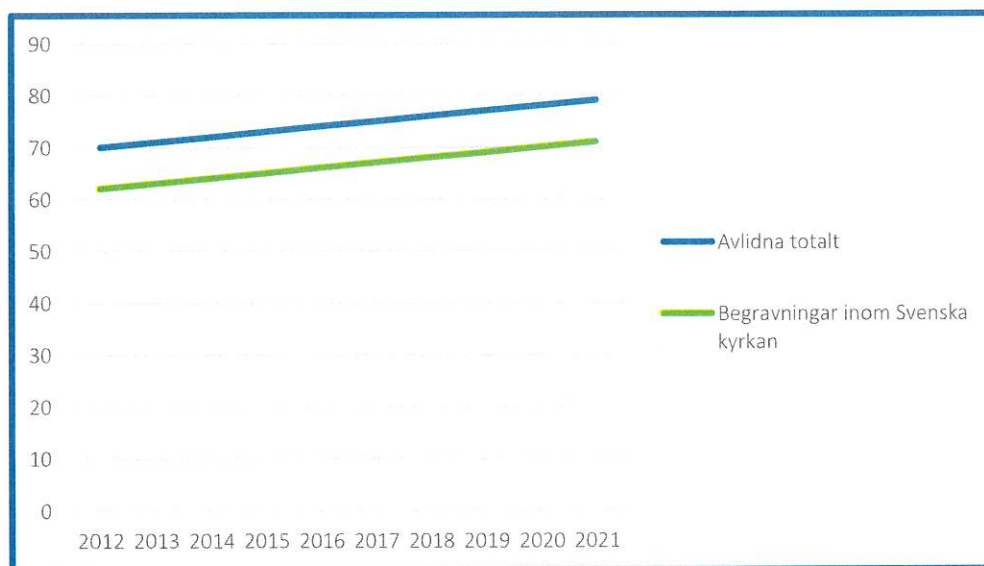
Kyrkogårdsexpeditionen i Färgelanda

Högsäters förvaltningsbyggnad med bårhus och avskedsrum

Antalet avlidna per år har stadigt ökat under den senaste tioårsperioden, se graf nedan. Under 2022 var antalet avlidna 76 st, varav 28 blev kistbegravda och antalet urn/ask-begravningar var 48. 2023 var det 85 avlidna, varav 32 blev kistbegravda och antalet urn/ask-begravningar var 53 stycken. De flesta begravningsgudstjänsterna hålls i Färgelanda kyrka. Antalet kremationer ökar succesivt, likaså önskemålet om avsked inne i kyrkan. Då antalet begrävningar förväntas ligga på en relativt jämn nivå, motsvarande nuläget, under de kommande tio åren finns inget behov att utöka byggnadsbeståndet eller personalen under perioden 2024–2033. Det finns heller ingen platsbrist på kyrkogårdarna.

Antal begrävningar 2012–2021

		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
	Avlidna totalt	51	50	52	44	54	54	60	55	58	62
		19	27	24	22	14	43	28	32	24	21
	Begrävningar inom Svenska kyrkan	45	38	45	39	50	47	48	50	48	53
		17	24	21	22	12	39	30	33	18	15

Not: Inom rutorna anger de övre siffrorna fd Färgelanda församling och de nedre fd Högsäters församling.

Församlingen tillhandahåller 2024 följande gravskick på kyrkogårdarna

Begravningsplats	Kistgrav	Urngrav	Askgravplats/askgravlund	Minneslund
Färgelanda	x	x	x	x
Högsäter	x	x	x	x
Järbo	x	x	x	
Lerdal	x	x	x	
Råggård	x	x	x	
Rännelanda	x	x	x	
Torp	x	x	x	
Ödeborg	x	x	x	

Fastighetsbeståndets utveckling

Församlingsverksamheten

En ekonomisk simuleringsberäkning som tagits fram inom planarbetet visar den förväntade utvecklingen av församlingsverksamhetens fastighetskostnader i förhållande till intäkter och årligt resultat under perioden 2024–33, se [bilaga 1](#). I denna simulering har inlagts kostnaderna för underhållsåtgärder utifrån underhållsplan (se [bilaga 3](#)).

För perioden 2024–33 visar simuleringen ett ackumulerat underskott för hela församlingsverksamheten på 12,9 miljoner kronor.

Prognos gällande utveckling av kostnader för församlingsverksamhetens fastighetsbestånd med upptagna underhållskostnader samt kostnad per medlem och mer m²

Församlingsverksamheten	Utfall 2022	Prognos 2024	Prognos 2025	Prognos 2026	Prognos 2027	Prognos 2028	Prognos 2029	Prognos 2030	Prognos 2031	Prognos 2032	Prognos 2033
Total intäkt, t kr	13 635	14 149	14 164	14 519	14 477	14 594	14 751	14 681	14 694	14 715	14 647
m ² BRA byggnader	4 913	4 913	4 913	4 913	4 913	4 913	4 913	4 913	4 913	4 913	4 913
Markinnehav, km ²	643	643	643	643	643	643	643	643	643	643	643
Fastighetskostnader netto exkl personal inkl kae, t kr	3 066	3 103	4 025	5 955	4 070	2 352	3 161	3 078	5 558	3 649	4 430
Varav planerat underhåll, t kr	891	1 144	2 953	6 550	2 930	1 476	967	673	5 660	1 707	1 719
Personalkostnader fastigheter, t kr	1 444	1 431	1 997	2 057	2 119	2 182	2 248	2 315	2 385	2 456	2 530
Troligt KAE/KUB, t kr	355	499	1 422	3 126	1 428	731	452	280	2 828	825	99
Fastighetskostnad totalt med avdrag för kae, t kr	4 510	4 534	6 022	8 012	6 189	4 534	5 408	5 393	7 942	6 105	6 959
Fastighetskostnad i % av intäkt	33,1 %	32,0 %	42,5 %	55,2 %	42,7 %	31,1 %	36,7 %	36,7 %	54,1 %	41,5 %	47,5 %
Antal medlemmar	4 644	4 570	4 498	4 407	4 332	4 258	4 181	4 089	4 012	3 936	3 861
m ² BRA/medlem	1,06	1,03	1,09	1,11	1,13	1,15	1,17	1,20	1,22	1,25	1,27
Fastighetskostnad kr /medlem	971	992	1 339	1 818	1 429	1 065	1 293	1 319	1 980	1 563	1 802
Fastighetskostnad kr/m ² BRA	917	923	1 226	1 631	1 260	923	1 101	1 098	1 617	1 243	1 416
Resultat, t kr	1 000	679	-542	-2 430	-920	574	-431	-781	-3 622	-2 077	-3 321

Not: I tabellen har byggnader och mark som delas i förvaltningen räknas med här som församlingsverksamhetens innehav.

Simulering bygger på att det är 13 heltidsanställda under perioden. Från 2024 till 2033 ökar lönekostnaderna från att vara 70,5 % av intäkten till 88,7 %. Här ligger församlingsverksamhetens största kostnader och utgör en post där det kommer att behöva göras justeringar. För planperioden blir de totala fastighetskostnaderna ungefär 61,1 miljoner. I prognosen har då upptagits cirka 23,3 miljoner till planerat underhåll för kyrkorna. Delar av kostnaden för underhållet av kyrkorna kan finansieras genom den kyrkoantikvariska ersättningen (kae). I prognosen är inlagt en intäkt om 50 % kae, motsvarande 11,7 miljoner kronor. I snitt under perioden utgör fastighetskostnaderna enligt prognosen 43,1 % av församlingsverksamhetens intäkter.

Av tabellen framgår hur församlingsverksamhetens fastighetskostnader ökar framöver om underhållsplanen och personalkostnaderna för fastighetsförvaltningen inte justeras. Tabellen visar även att de personalkostnader som finns på fastighetssidan under perioden ökar successivt på bekostnad av medlen till underhåll och reparationer. Men även de fasta driftskostnaderna ökar årligen, vilket också påverkar hur mycket medel som kan avsättas till underhåll. Tabellen visar även att antalet kvadratmeter per medlem och den årliga fastighetskostnaden per medlem ökar under perioden.

Prognosen visar att utan en mycket hård prioritering avseende underhållet kan församlingen inte uppnå kyrkofullmäktiges mål om att församlingsverksamhetens fastighetskostnader inte ska vara högre än 25 % av de totala intäkterna. Församlingsverksamhetens fastighetskostnader ligger i prognosen och pendlar mellan 55,2 och 31,1 %. Snittet för perioden blir, som tidigare nämnts 43,1 %. De överstigande 18,1 procentenheterna, som behöver sparas in, motsvarar 26,3 miljoner kronor (beräknat utifrån periodens totala intäkt om 145,4 miljoner). Om fastighetskostnaderna i stället kan hållas på 25 % påverkar detta det ackumulerade underskottet, som då sänks till -9,6 miljoner för planperioden. Att justera och göra hårda prioriteringar gällande fastighetskostnaderna är sålunda inte den enda besparingen som behöver utföras för att kunna hålla församlingsverksamhetens budgetar i balans framöver.

Om fullmäktiges mål om att fastighetskostnaderna ska ligga under 25 % ska kunna hållas innebär detta att medlen måste hållas nere. I tabellen nedan har gjorts en ny simulering där fastighetskostnaderna för varje år motsvarar 25 % av församlingsverksamhetens intäkt:

Prognosen justerad med kostnader för fastigheter reglerad till 25 % av intäkten.

Församlingsverksamheten	Utfall 2022	Prognos 2024	Prognos 2025	Prognos 2026	Prognos 2027	Prognos 2028	Prognos 2029	Prognos 2030	Prognos 2031	Prognos 2032	Prognos 2033
Total intäkt, t kr	13 635	14 149	14 164	14 519	14 477	14 594	14 751	14 681	14 694	14 715	14 647
m² BRA byggnader	4 913	4 913	4 913	4 913	4 913	4 913	4 913	4 913	4 913	4 913	4 913
Markinnehav, km²	643	643	643	643	643	643	643	643	643	643	643
Fastighetskostnader netto, t kr	3 066	3 338	3 541	3 629	3 619	3 649	3 688	3 670	3 674	3 679	3 662
Varav drift och underhåll, t kr	891	1 907	1 544	1 572	1 500	1 467	1 440	1 355	1 289	1 223	1 132
Varav personalkostnader fastigheter, t kr	1 444	1 431	1 997	2 057	2 119	2 182	2 248	2 315	2 385	2 456	2 530
Resultat	1000	444	-58	-104	-469	-723	-958	-1 373	-1 738	-2 107	-2 553

25 % av församlingsverksamhetens intäkter under perioden motsvarar totalt 36 miljoner kronor. Det ger en fastighetspott om i snitt 3,6 miljoner per år.

Då församlingens personalkostnader för fastighetsförvaltningen ökar varje år, minskar medlen som är kvar till drift och underhåll. För 2024 finns 1,9 miljoner till drift- och underhåll, medan tabellen ovan visar att det år 2033 enbart finns 1,1 miljon tillgängligt. Denna summa ska fördelas till uppvärmning, belysning, renovering, larm och ska kunna växlas upp till mer medel genom kyrkoantikvarisk ersättning och/eller kyrkounderhållsbidrag för projekt på kyrkobyggnaden med mera. Det blir en mycket tajt fastighetsbudget.

Precis som att underhållskostnaderna måste hållas nere behöver det sparas in på driftskostnader. Minskade fasta driftkostnader uppnås enklast genom att fastighetsbeståndet minskas, energibesparande åtgärder utförs eller att avtal och kontrakt med leverantörer och serviceentreprenörer omförhandlas eller helt ändras. Om inga neddragningar görs inom fastighetsinnehavet finns det snart inga medel kvar till underhåll.

Församlingens alltmer ansträngande ekonomi kommer medföra att det måste ske en mycket hård prioritering av de underhållsåtgärder som ska utföras. Som redan nämnts kan åtgärder på kyrkor delfinansieras genom kyrkoantikvarisk ersättning eller kyrkounderhållsbidrag. Vanligtvis har enbart åtgärder som skyddar kyrkornas "skal" huvudprioritet vid fördelning av ersättningen och bidraget. Då medlen till underhåll måste bantas hårt kommer till exempel inga större interiöra upprustningsarbeten såsom rengöring av kyrkorummens väggar, tak och fasta inredning att kunna utföras.

En oro finns i att taket på Högsäters spira börjar bli gammalt. En renovering av detta är mycket kostbart. Detta tak bör därför hållas under särskild uppsikt och med jämna mellanrum besiktas med hjälp av drönare. Om det finns sprickor i falser eller i plåten bör dessa i ett första läge tätas med tätningsmassa. Skiffertaket på Färgelanda kyrka har genomgått en översyn under mars månad 2024. Besiktningen visar att taket börjar bli uttjänt. Läckage finns och underlagspappen under skifferplattorna är föråldrad. En projektering inför en renovering, som planeras för genomförande 2026, behöver nu utföras. Fortsättning på fasadrenovering (lagning av skadade tegelpartier och underhåll fönster) på Högsäters kyrka har beviljats bidrag och avses att genomföras enligt tidigare plan liksom underhåll av fönster och målning av träddetaljer på ett antal kyrkor.

Begravningsverksamheten

Begravningsverksamhetens kostnadsutveckling för fastigheterna väntas följa intäktsutvecklingen under perioden 2024–2033. År 2022 utgjorde fastighetskostnaderna 5 886 tkr, vilket motsvarade 77 % av begravningsverksamhetens intäkter. Av den totala summan utgjorde 4 343 tkr kostnader för kyrkogårdarnas skötsel och drift samt 1 543 tkr byggnaderna.

Under 2022 och 2023 har flera bårhus renoverats, kyrkogårdsmurar lagts om och bland annat en ny askgravlund anlagts på Torps kyrkogård. De närmaste åren framöver planeras fortsatta renoveringsarbeten på kyrkogårdsmurarna i Lerdal, Järbo och Högsäter. Trädbeskärningsarbeten som ska utföras av arborister kommer genomföras i Rännelanda, Järbo, Färgelanda och Lerdal. För 2026 planeras anläggandet av nya askgravar i Ödeborg. Verksamheten behöver också framöver starta upp ett projekt med att få fram nya bevarandeplaner för kyrkogårdarna. I detta projekt kommer kyrkogårdarna att inventeras och riktlinjer framtas för vården så att underhållet kan ske utan att kyrkogårdarnas kulturhistoriska värden minskas eller förvanskas.

Det finns i dagsläget inget akut behov av förändringar vad gäller byggnadsbeståndet.

Analyser ur olika perspektiv

Inför upprättandet av åtgärdsplanen har ytterligare analyser och värderingar gjorts av byggnadernas kostnader, nyttjande, kulturvärden, ändamålsenlighet och tekniska status. Resultatet av analyserna sammanfattas i detta avsnitt.

Fastighetskostnader

Det är givetvis ett problem att allt färre medlemmar ska bekosta underhåll och drift av församlingens kyrkor och övriga byggnadsbestånd. Församlingens fastighetskostnader för 2022 redovisas i tabell på sid 18. 2023 utgjorde kostnaderna för kyrkorna 42 % av fastighetskostnaderna. I genomsnitt kostade kyrkorna 2022: 942 kr/m², och 2023: 661 kr/m². Per medlem i församlingen var kostnaden 971 kronor år 2022 och 528 kr år 2023. Kostnaderna har gått ned efter att beslut tagits att vinterstänga kyrkor och koncentrera verksamhet även sommartid till ett fåtal kyrkor. De dyra elpriserna under 2022 och första kvartalet av 2023 spelar stor roll i jämförelsen.

Den genomsnittliga fastighetskostnaden för kyrkorna uppgick per sammankomst 2023 till 6 940 kronor. Kostnadsfördelningen per kyrka för år 2023 redovisas i tabell nedan.

Fastighetskostnad för kyrkorna, uppdelat per m², per medlem och per sammankomst 2023

Kyrka	Fastighetskostnad 2023, kr	m ²	Kostnad kr/m ²	Kostnad per församlings- medlem, kr	Antal sammankomster	Kostnad per sammankomst, kr
Färgelanda kyrka	324 415	1 025	317	71	192	1 689
Högsäters kyrka	190 620	810	235	42	64	2 978
Järbo kyrka	123 739	245	505	27	15	8 249
Lerdal kyrka	37 211	395	94	8	8	2 480
Råggårds kyrka	38 177	220	173	8	11	3 470
Rännelanda kyrka	1 413 115 / 142 115	415 + 25	323	31	17	83 124/ 8 359
Torps kyrka	71 319	280 + 8	247	16	23	3 101
Ödeborgs kyrka	216 781	230	942	47	18	12 043
SUMMA / snitt	2 415 377 / 1 145 528	3 653	661 / 314	528 / 250	348	6 940 / 3 291

Not: I de redovisade kostnaderna ingår inga lönekostnader. Under året renoverades putsfasaderna på Rännelanda kyrka. Därför anges två kostnader för Rännelanda. En inklusive renoveringskostnaderna och en utan. Vid de jämförande bräkningarna har den lägre kostnaden använts. Som antal medlemmar 2023 har använts 4 570 st. I årskostnaden för Järbo finns en renoveringskostnad för 72 500 kr inberäknat.

Tabellen ovan visar att kostnaderna per m², per sammankomst och per medlem varierar stort mellan kyrkorna. Naturligtvis blir kostnaden per sammankomst högre i de kyrkor som nyttjas lite, och tvärs om.

Man kan också på kostnaderna tydligt se vilka kyrkor som värmts eller inte värmts upp mycket. Om man jämför Torp och Råggård, där den förstnämnda har använts mer frekvent, så var kostnaderna för el till värme och belysning för Torp ca 60 000 kr när den använts 23 gånger. I årskostnaden för Järbo finns en underhållskostnad om 72 500 inberäknat och för Ödeborgs har gjorts en avskrivning om 140 000 kr, för tidigare renoveringar. Om dessa kostnader dras bort kan man se att de sex perifert placerade kyrkornas drift kostar ungefär 70 000 kr per styck i snitt. I fastighetskostnaderna för Färgelanda kyrka döljs en kostnadspost för larm om 123 000 kr medan larmet i Högsäter enbart kostade 28 000 kronor detta år.

Fastighetskostnaden för församlingshem och övriga verksamhetslokaler uppgick år 2022 till närmare 760 tkr, det vill säga i genomsnitt 440 kr/m². Per församlingsmedlem var kostnaden 616 kr.

Fastighetskostnad för församlingshemmen, uppdelat per m², per medlem och per sammankomst 2023

Församlingshem	Fastighetskostnad 2023	m ²	Kostnad kr/m ²	Kostnad per församlingsmedlem, kr	Antal sammankomster	Kostnad per sammankomst, kr
Färgelanda	1 006 693	503	2 001	220	375	2 685
Högsäter	381 415	458	832	83	200	1 907

Inbakat i kostnaden för Färgelanda prästgård finns en renoveringspost om 500 000 kr och avskrivningar på 260 000 kr. I Högsäters redovisning ingår en renoveringspost på 121 000 kronor och avskrivningar om 120 000 kronor. Kostnaderna för värme och belysning är enbart marginellt dyrare för Färgelanda prästgård än Högsäters församlingshem.

Lokalnyttjande

Inför upprättandet av lokalförsörjningsplanen har lokalnyttjandet analyserats. Statistik finns framtagna gällande hur många gånger lokalerna använts, men några mätningar av fyllnadsgraden har inte genomförts. Det är dock uppenbart att delar av församlingens lokaler har en låg nyttjandegrad och hög så kallad vakansgrad. Med vakansgrad menas den bokningsbara tid som lokaler står outnyttjade. Det har också sedan tidigare visats att såväl kyrkorna som församlingshemmen sammantaget är ytmässigt för stora gentemot det egentliga behovet.

Att få hög nyttjandegrad i lokaler som är uppförda för en riktad verksamhet är svårt. Om exempelvis mer verksamhet förläggs till kyrkorna kräver detta ökade personalresurser och ökade energikostnader, vilket har tagits i beaktande vid beslut om koncentration av verksamheten och vinterstängning av kyrkor.

Församlingen är medveten om att nyttjandegraden totalt är låg. Detta är beroende av mängden byggnader samt demografin. Totalt användes kyrkorna 394 gånger under 2022, och 348 gånger under 2023. Nyttjandegraden har dock aldrig varit stor för kyrkor. Församlingens kyrkor ska trots låg nyttjandegrad så långt som möjligt bevaras och ha sin gällande funktion som Guds hus. Församlingens kyrkor är gamla och skyddade av kulturmiljölagen. De är i grunden inte uppförda för flexibel verksamhet, och kan inte om de ska fortsätta vara kyrkor till fullo bli det.

Teknisk status

I samband med upprättandet av lokalförsörjningsplanen har en granskning gjorts för att ta reda på om det finns byggnader som inte uppfyller lagar och myndighetskrav riktade mot fastighetsägaren och/eller arbetsgivaren. Granskningen, som är gjord av kyrkogård- och fastighetschefen och kyrkvaktmästarna, redovisas i form av en helhetsbedömning per byggnad enligt följande kategoriindelning:

- 1 = God teknisk status
- 2 = Mindre fel och brister, behov av åtgärder
- 3 = Större eller allvarliga fel eller brister, behov av åtgärder

Redovisningen presenteras i tabell på nästföljande sida.

Sammanställd bedömning avseende teknisk status per byggnad 2024

Byggnad	Kategori 1	Kategori 2	Kategori 3	Notering
Färgelanda kyrka		x		
Färgelanda prästgård	x			
Färgelanda driftsbyggnad	x			
Färgelanda gamla vaktmästeri		x		Behov byte panel
Färgelanda gamla bårhus	x			
Färgelanda bårhus	x			
Färgelanda kallgarage		x		Behov byte takpannor
Högsäters kyrka		x		Kontroll och översyn tak
Högsäters församlingshem		x		Behov målning fasad, bergvärme 2024
Högsäters driftsbyggnad	x			
Högsäters bårhus	x			
Högsäters förråd		x		Behov byte takpannor
Järbo kyrka		x		Behov målning fasad, översyn av avvattningssystem
Järbo vaktmästeri	x			
Järbo bårhus		x		
Järbo förråd	x			Behov målning fasad
Lerdals kyrka		x		Behov målning tornfasad, måla väggar i kyrksal
Lerdals bårhus	x			
Lerdals förråd	x			
Råggårds kyrka		x		Behov underhåll fönster
Råggårds bårhus	x			
Rännelanda kyrka	x			
Rännelanda klockstapel	x			
Rännelanda bårhus	x			
Rännelanda förråd	x			
Torps kyrka		x		Behov översyn panel och målning vapenhus samt västgavel
Torps klockstapel		x		Behov målning fasad
Torps driftsbyggnad		x		Behov byte takpannor
Torps bårhus	x			
Torps förråd		x		Behov översyn fasad
Ödeborgs kyrka		x		Behov underhåll fönster
Ödeborgs driftsbyggnad		x		Behov byte takpannor
Ödeborgs bårhus	x			
Ödeborgs förråd	x			
Stuvemyr smedja	x			
Stuvemyr vindskydd	x			

Överlag uppvisar församlingens byggnader en god eller mycket god status. Kunskapen om var det finns brister och behov är också stor, vilket är en effekt av mångårig underhållsplanering och översyn. Redovisningen berättar dock inget om skillnader i faciliteter i de olika byggnaderna.

Ändamålsenlighet

Under en workshop med personal och förtroendevalda genomfördes en bedömning av lokalernas ändamålsenlighet för verksamheten samt gällande lokalernas tillgänglighet, inneklimat, ljusförhållande, luftmiljö och ljudmiljö, samt över lokalernas flexibilitet. Enbart de byggnader som rymmer flera faciliteter har ingått i värderingen. Svaren gavs personligen och har sedan sammanvägts till ett gemensamt svar. Kategorisering av lokalernas ändamålsenlighet har skett enligt en betygsskala, se nedan.

1 = Mycket missnöjd

2 = Missnöjd

3 = Nöjd. Godtagbar men behov av åtgärder inom tio år

4 = Mycket nöjd. Kräver inga åtgärder inom tio år.

5 = Förträffligt. Uppfyller ställda krav.

Sammanställt resultat av värdering lokalernas ändamålsenlighet 2022

Byggnad/lokal	Lokalens ändamålsenlighet för verksamheten	Lokalens ändamålsenlighet för funktionshinder	Lokalens inneklimat, ljus, ljud, luftmiljö	Lokalens omställningsbarhet/flexibilitet
Färgelanda kyrka				
Entré/vapenhus	5	4	5	4
Kyrkorum	4	4	5	4
Sakristia	4	2	4	3
Toalett	4	3	4	-
Färgelanda prästgård				
Samlingssal, 65 pers	4	5	5	3
Mötesrum, 10 pers	4	3	4	3
Kök	4	3	3	4
Toaletter	4	4	4	-
Barnrum, övre plan	3	3	4	4
Kontor, nedre plan	4	4	3	4
Kontor, övre plan	3	4	3	4
Musikrum	3	3	3	4
Färgelanda kyrkogårdsexpedition				
Personalrum	4	4	4	3
Kontor	3	4	4	3
Omklädning	5	3	4	4
Toaletter	4	4	3	-
Offentlig toalett	5	5	4	-
Högsäters kyrka				
Entré/vapenhus	5	4	4	3
Kyrkorum	5	4	4	3
Sakristia	4	4	3	3
Toalett	3	3	3	-
Högsäters församlingshem				
Samlingssal, 110 pers	5	5	3	4
Kök	4	3	3	3

Toaletter	4	4	3	-
Barnrum, övre plan	4	2	3	3
Kontor, nedre plan	3	3	3	3
Personalkök	3	3	4	2
Byggnad/lokal	Lokalens ändamålsenlighet för verksamheten	Lokalens ändamålsenlighet för funktionshindrade	Lokalens inneklimat, ljus, ljud, luftmiljö	Lokalens omställningsbarhet/ flexibilitet
Högsäters driftsbyggnad				
Personalrum	5	5	5	4
Kontor	5	3	5	4
Omklädning	5	3	5	4
Toaletter	5	3	5	-
Bårhus	5	5	5	-
Avskedsrum	5	4	5	5
Samtalsrum	5	3	5	5
Offentlig toalett	5	4	5	-
Järbo kyrka				
Entré/vapenhus	2	3	4	3
Kyrkorum	3	2	4	3
Sakristia	3	2	4	3
Lerdals kyrka				
Entré/vapenhus	3	2	3	3
Kyrkorum	3	2	3	3
Sakristia	3	2	3	3
Råggårds kyrka				
Entré/vapenhus	3	3	3	3
Kyrkorum	4	3	4	3
Sakristia	3	2	3	3
Rännelanda kyrka				
Entré/vapenhus	4	2	3	3
Kyrkorum	4	3	4	4
Sakristia	4	2	3	3
Torps kyrka				
Entré/vapenhus	3	3	3	3
Kyrkorum	4	3	4	3
Sakristia	4	3	4	3
Toalett	4	4	3	-
Ödeborgs kyrka				
Entré/vapenhus	3	4	3	3
Kyrkorum	4	4	4	3
Sakristia	4	3	4	3
Toalett	4	4	3	-

Överlag är tillgängligheten i kyrkorna bristfälliga. Anpassade ingångar finns i några fall endast via sidoentréer och inga särskilda platser för rullstolsburna finns anlagda inne i kyrkorna. Koren är i de flesta

fall placerade några steg upp och innehar ingen fast ramp. Kontrastmarkeringar för personer med synnedsättning är också generellt bristfälligt. Lösningar på detta behöver jobbas med. Inneklimatet i lokalerna ges generellt ett högt betyg. Avsaknad av toalett i kyrkobyggnaden medför att dessa lokaler bedöms mindre lämpliga för verksamheten. Över lag visar dock bedömningen att lokalerna bedöms vara bra eller mycket bra.

Energi och miljö

Färgelanda-Högsäters församling vill vara en hållbar och miljövänlig församling. Församlingen vill vara en förebild för organisationer och människor i bygden och en röst av hopp i samtiden. Personalen och förtroendevalda jobbar medvetet med frågor kring klimatpåverkan och hållbarhet och försöker hela tiden anpassa arbetssättet efter det. Inför arbetet med lokalförsörjningsplanen har kyrkofullmäktige beslutat att klimatneutralitet ska uppnås senast år 2030. För att uppnå klimatneutralitet behöver församlingens utsläpp av växthusgaser fastställas. Församlingen planerar därför att i samarbete med stiftet finna en lämplig inventeringsmetod, för att fånga upp mätvärden att ha som underlag till beräkningsmodell. Först därefter kan analyser genomföras som kan ge underlag till hur klimatneutralitet ska kunna uppnås till 2030.

År 2022 uppgick den totala energianvändningen för el-uppvärmning, el-kraft och el-belysning till 788 MWh. Av denna förbrukning svarade kyrkobyggnaderna för cirka 69 %. Församlingen köper in bra miljöval-el. Förbrukningen av el år 2022 var 351 MWh och pellets 437 MWh. Dessa siffror visar sammantaget att utsläppen av koldioxid totalt uppgick till cirka 40 ton. Av koldioxidutsläppet utgjorde 20 % (8 ton) den köpta elen och 80 % (32 ton) pellets. I tjänst kördes 2 582 mil med privatägda fordon och 1 615 med verksamhetsfordon. Församlingen har inga elbilar och heller inga laddpunkter för elbilar.

I tabell nedan och på nästföljande sida redovisas vilket uppvärmningssystem som finns i respektive byggnad, samt kostnaderna för energiförbrukningen 2023. I kostnaderna ingår även belysning och i de fall där pellets används även sotning. Under 2024 kommer församlingshemmet i Högsäter kopplas ihop med förvaltningsbyggnadens bergvärmesystem.

Uppvärmningssystem samt kostnad för el 2023

Byggnad	m ² BRA	Uppvärmning	Styrsystem	Kostnad kr	Kostnad kr/m ²
Färgelanda kyrka	1 025	Pellets/flis	Nej	152 519	149
Färgelanda prästgård	503	Pellets/flis	Nej	144 147	287
Färgelanda förvaltning	170	Pellets/flis	Nej		
Färgelanda gamla vaktmästeri	74	Direktverkande el	Nej		
Högsäters kyrka	810	Direktverkande el	Nej	127 618	157
Högsäters församlingshem	458	Värmepump luft/luft och direktverkande el	Nej	110 474	241
Högsäters förvaltning	125	Bergvärme	Nej		
Järbo kyrka	245	Direktverkande el	Nej	41 611	170
Lerdals kyrka	395	Direktverkande el	Nej	20 996	53
Råggårds kyrka	220	Direktverkande el	Nej	21 598	98
Rännelanda kyrka	415	Direktverkande el	Nej	47 025	113
Torps kyrka	280	Direktverkande el	Nej	60 289	215
Torps förvaltning	66	Direktverkande el	Nej		
Ödeborgs kyrka	230	Pellets/flis	Nej	38 454	
Ödeborgs förvaltning	115	Pellets/flis	Nej		

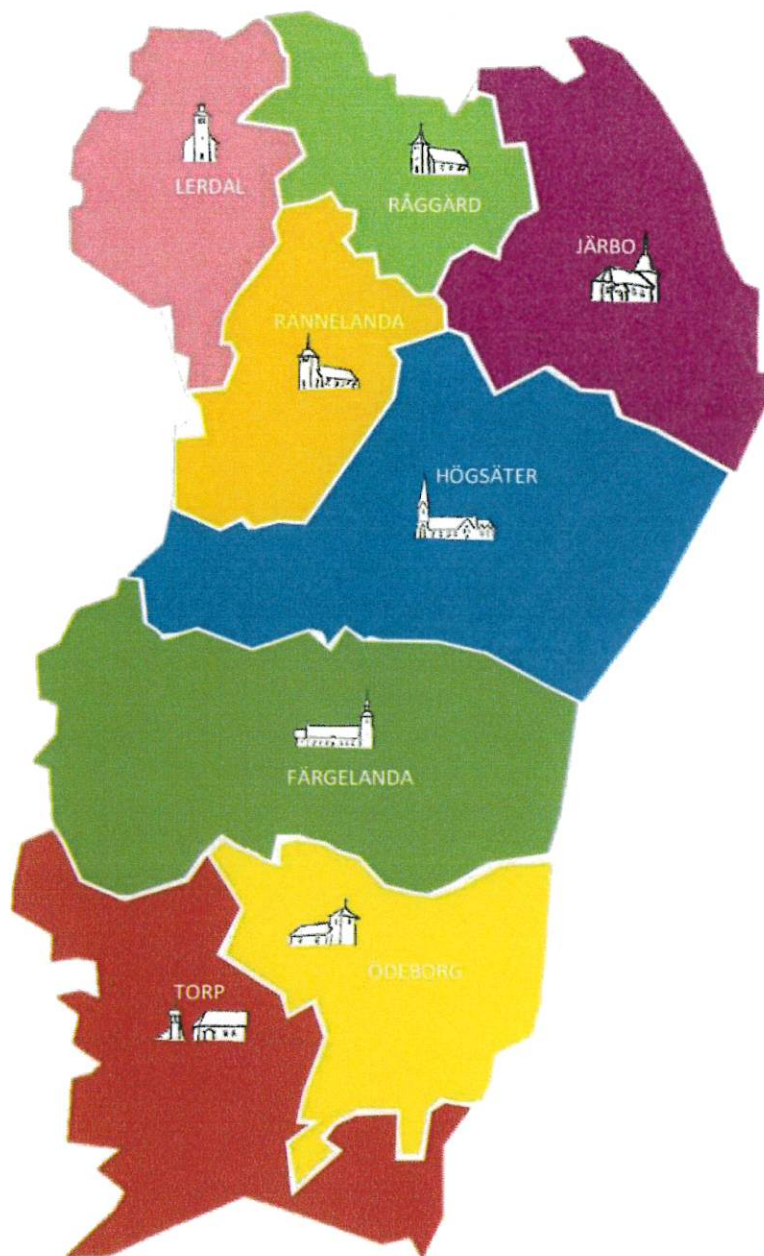
Not: Med förvaltning avses den förbrukning som begravningsverksamheten använder för arbeten på kyrkogården.

Sammanfattning

Analys av lokalnyttjandet och jämförelser mellan församlingens behov och bestånd visar att det finns ett beräkningsmässigt stort överskott på lokalytor inom församlingen. Det stora antalet kyrkobyggnader är ett problematiskt förvaltningsansvar. Under planperioden kan dock kostnaderna justeras genom medvetna och mycket hårda prioriteringar. Men eftersom ekonomin inte blir bättre för församlingsverksamheten efter planperioden och byggnaderna egentligen behöver mer underhållsåtgärder än vad som ryms inom församlingsverksamhetens ekonomi behöver församlingsverksamhetens lokalytor på sikt ses över och minskas. Begravningsverksamheten väntas i sin tur ha täckning för kostnaderna under den analyserade perioden, men det bör ändå utreda hur flera av bårhusen ska handhas framöver.

Den vikande medlemsutvecklingen för med sig minskade intäkter för församlingsverksamheten. Färgelanda-Högsäters församling hade 580 medlemmar per kyrka under 2022, vilket kan jämföras med det riksgenomsnittliga värdet om 1 650 medlemmar per kyrka. Samma år kostade de åtta kyrkorna 971 kr per medlem och de två församlingshemmen 760 kr per medlem. År 2033 kommer troligtvis det enbart finnas ungefär 480 medlemmar per kyrkobyggnad.

I fastighetsbeståndet har kyrkobyggnaderna en särställning, och Färgelanda-Högsäters församling har liksom Svenska kyrkan i helhet i uppdrag att bevara och tillgängliggöra kyrkobyggnadernas och kyrkomiljöernas kulturvärden. Målsättningen hos församlingen är att så långt det är möjligt värna om de kulturvärden och lokala identitetsvärden som finns i kyrkorna och deras kyrkomiljöer och att detta ska prioriteras tillsammans med församlingens huvuduppgift. Dock behöver diskussioner nu börja föras om att förvaltningsuppdraget är mycket omfattande och betungande.

Kulturarv och kyrkobyggnader

Församlingens åtta kyrkobyggnader och begravningsplatser är skyddade enligt kulturmiljölagens 4 kapitel. Det betyder bland annat att kyrkobyggnaderna och begravningsplatserna ska vårdas och underhållas, så att det kulturhistoriska värdet inte minskar och dess utseende och karaktär inte förvanskas. Byggnaderna och anläggningarna får inte väsentligt förändras utan tillstånd av Länsstyrelsen. Som del i bevarandearbetet erhåller Svenska kyrkan varje år kyrkoantikvariskt bidrag från staten. Inom Svenska kyrkan fördelas också varje år ut kyrkounderhållsbidrag till olika underhållsåtgärder.

Med medvetenhet om lagskyddet har det inom församlingen utförts ett bedömningsarbete med personal och förtroendevalda där kyrkobyggnaderna och kyrkomiljöer har delats in i grupper utifrån identifierade kulturvärden enligt en mall från Svenska kyrkan centralt. Även om alla kyrkorna är skyddade enligt kulturmiljölagen har de olika höga kulturvärden. Bedömningen skedde i en workshop under ledning av antikvarie. Workshopsarbetet analyserades sedan av antikvarie och styrgruppen och resultatet presenteras enligt nedan.

Svenska kyrkan vill att kyrkomiljöerna ska värderas och grupperas enligt följande värderingsmall:

Grupp 1: Omfattar kyrkor med mycket stora kulturvärden kopplade till både kyrkobyggnaden och kyrkoplatzen och som anses särskilt ömtåliga och värdefulla.

Grupp 2: Omfattar kyrkor med kulturvärden som framför allt är knutna till kyrkomiljön och kyrkobyggnadens exteriör, men där interiören har genomgått flera större ombyggnader eller förändringar.

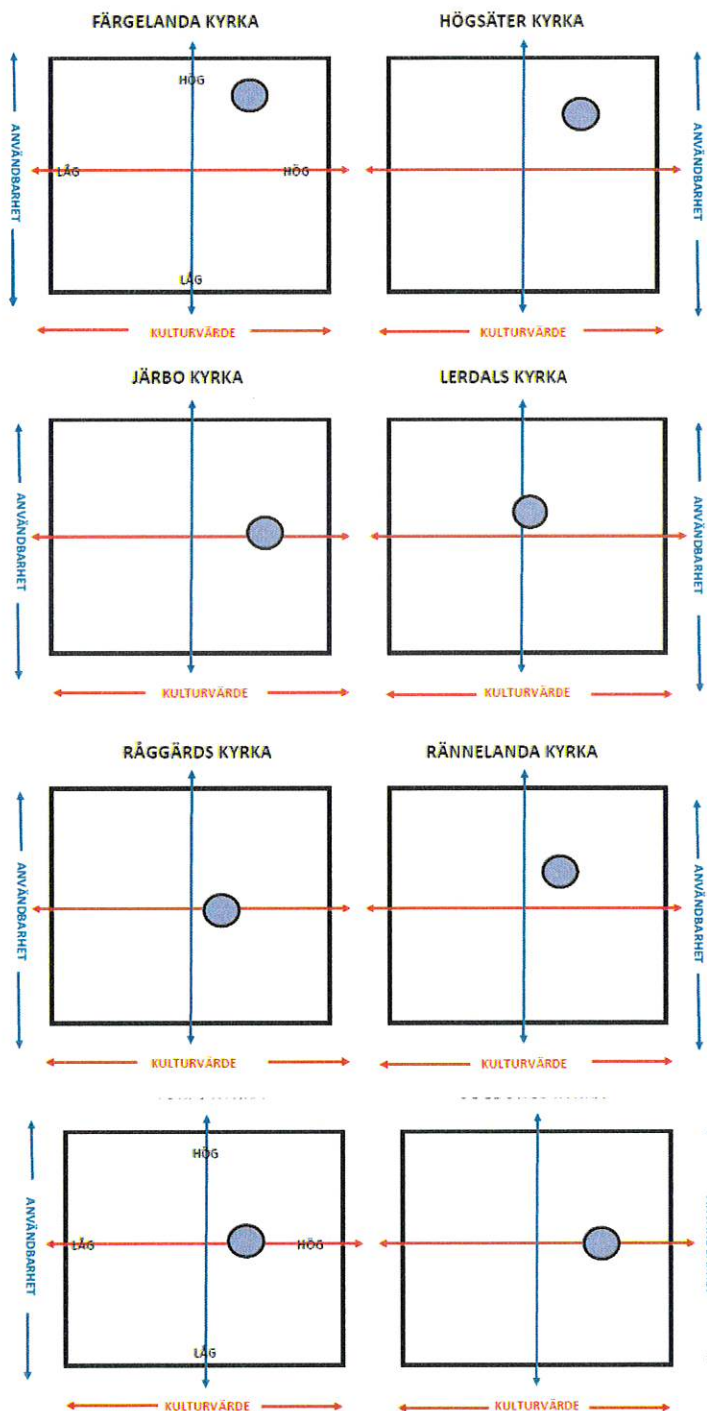
Grupp 3: Omfattar kyrkobyggnader med utvecklingsbart värde och utvecklingsbar användning inom eller utom Svenska kyrkan. Dessa kyrkor bedöms kunna anpassas för att gynna den kyrkliga verksamheten, en annan verksamhet eller kunna användas för sambruk.

Sammanställd värdering av kyrkornas kulturvärde

Kyrka	Grupp 1	Grupp 2	Grupp 3	Notering
Färgelanda kyrka		x		
Högsäters kyrka		x		
Järbo kyrka		x		
Lerdals kyrka		x		
Råggärds kyrka		x		
Rännelanda kyrka		x		
Torps kyrka		x		
Ödeborgs kyrka		x		

Ingen av församlingens kyrkor har entydigt bedömts ha så stora kulturvärden att den självklart tillhör grupp 1. Eftersom värderingsmodellen är grov, med enbart tre val, har kryssens fått placering i rutorna efter hur är starka eller svaga kandidater de är i sin grupp. Ju längre till vänster krysset är placerat i rutan visar på hur väl kyrkan uppväger kriterierna i sin grupp. I värderingsarbetet var det flera som ansåg att Högsäter, Järbo och Ödeborg borde tillhöra grupp 1. Mest avvikande bedömningar gjordes gällande Högsäters kyrka. Här var det lika många som placerade kyrkan i grupp 1 som grupp 3, vilket kan kopplas ihop med problematiken med en överstor kyrka i en befolkningsmässigt liten församling. Järbo och Ödeborgs kyrkor tillskrivs av många ett högt värde beroende av att de innehåller medeltida murverk.

Som ytterligare ett moment genomfördes därefter sammanvägande värdering av kyrkornas kulturvärde i förhållande till deras bruksvärde. Med bruksvärde menar vi här användbarheten av kyrkorummen och kyrkomiljön för verksamheten. Vid den slutliga har presenterade värderingen har antikvarie Maria Eld värderat kulturvärdet och styrgruppen bruksvärdet. Den röda horisontella linjen visar graden av kulturvärdet. Högst värde är åt höger. Den blå vertikala linjen är måttet på kyrkans användbarhet. Högst värde är uppåt.

Vid värdering av kyrkornas användbarhet eller bruksvärde spelar storleken på koret stor betydelse, liksom faciliteter som toalett och möjlighet till fler samlingsytor än i koret. Naturligt blir då bruksvärdet mindre för de kyrkorum som innehåller små kor och få moderna faciliteter. Dock bedöms alla kyrkorna fungera väl, och kanske de mindre faktiskt bäst för de traditionella förrättningarna. Ingen kyrka har bedömts ha ett mindre bruksvärde än det som kan kallas medelbra.

Kyrkomiljöerna med sina rika innehåll, sin historiska förankring och sin roll som identitetsskapande symbol är ett omistligt kulturarv. Det är viktigt att församlingen har kunskap om vad man särskilt ska vara rädd om och värna i varje kyrka för att de kulturhistoriska värdena ska bevaras. Samtliga kyrkobyggnader i Karlstads stift inventerades och gavs en kulturhistorisk karakterisering och bedömning i ett omfattande projekt 2003–2005, med syftet att förmedla kulturmiljövårdens syn på förvaltningsuppdraget. Projektet administrerades av stiftet. I projektet togs fram beskrivande texter och historiker som ska ses som ett kunskapsunderlag. Till detta sammanställdes en karaktärisering med anvisningar om kyrkornas viktigaste kulturhistoriska karaktärsdrag som pekar ut de kvaliteter som det är särskilt viktigt att ta hänsyn till vid brukandet och förvaltningen. Riktlinjerna är tänkta att användas både av församlingen och de kulturmiljövårdande myndigheterna. På följande sidor redovisas dessa beskrivningar och karakteriseringar av kyrkorna, med viss redigering för ändrade ägarförhållande med mera.

Färgelanda kyrka

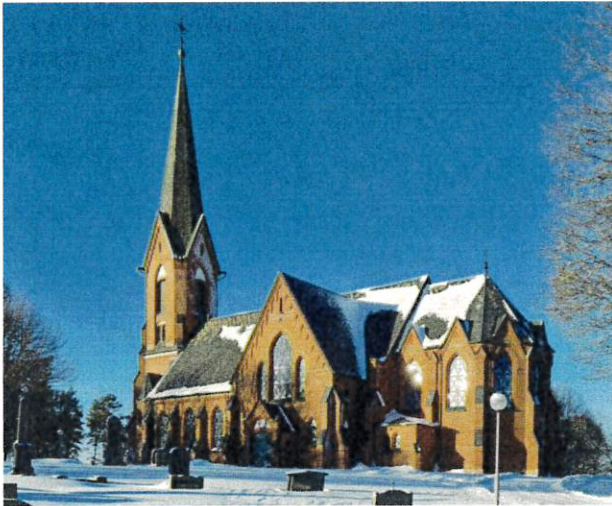
Färgelanda kyrka, uppförd 1869–70, är representativ för de stora nyklassicistiska kyrkorna från 1800-talet. Genom sin placering på en höjd utgör den ett tydligt landmärke i sin omgivning. Kring kyrkan finns ett traditionellt sockencentrum med fd prästgård och skolbyggnader. I miljön ingår också "Gamla kyrkogården" med platsen för den medeltida kyrkan samt ett gravkor från tiden kring 1800. Till kyrkan är också knutet ett personhistoriskt intresse genom prosten Ferlin som drivande kraft bakom kyrkobygget och schartauansk förkunnare.

Kyrkan är till stora delar välbevarad sedan uppförandet 1870, såväl exteriört som interiört, med mycket av den ursprungliga inredningen bevarad. I det rymliga och ljusa kyrkorummet framträder den speciella triumfbågekompositionen med sina klassiserande snickerier och den stora, säreget utformade, altarringen. Karakteristiskt är också den öppna nygotiska takkonstruktionen, den gotikinspirerade predikstolen, samt den stora klassiserande orgelfasaden. Av senare tillägg märks främst de tidstypiskt utformade bänkarna från renoveringen 1940.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användande av kyrkan och kyrkomiljön

- kyrkan ligger inom ett riksintresseområde för kulturmiljövården, Valbodalsens dalgång
- kyrkan skapar tillsammans med den medeltida kyrk- och begravningsplatsen en betydelsefull kontinuitet
- kyrkan utgör en del av ett traditionellt sockencentrum med prästgård och skolbyggnader
- kyrkan är en god representant för de stora nyklassicistiska kyrkobyggena under 1800-talet
- den välbevarade exteriören
- den till stora delar bevarade ursprungliga klassicistiska och nygotiska inredningen, bl a den speciella triumfbågekompositionen i koret och den öppna takstolskonstruktionen

Högsäters kyrka

Högsäters kyrka är genom sitt läge, storlek och monumentala arkitektur på flera sätt framträdande i sin omgivning. Den syns vida omkring i landskapet och har kallats "katedralen på Dal". Kyrkplatsen är högt belägen på en sandås längs Valbodalen, ett stort område av riksintresse för kulturmiljövården. Området kring Högsäters kyrka utgör ett av riksintressets kärn- eller delområden. Vid kyrkan finns en lång bebyggelsekontinuitet med en del av ett järnåldersgravfält och platsen för den rivna medeltidskyrkan, som var en av Dalslands äldsta och mäktigaste kyrkor (ca 1200). Dess sakristia (1732) finns bevarad på kyrkogården, ombyggd till gravkapell 1948. Kyrkan utgör en del av ett traditionellt sockencentrum med fd skolbyggnader samt fd prästgården och det fd prästgårdsjordbruket.

Kyrkan är uppförd 1900–02 i konsekvent nygotik efter ritningar av arkitekten Adrian Peterson, välkänd i Västsverige bl a från många kyrkobyggen. Kyrkan är väsentligen bevarad i ursprunglig utformning såväl exteriört som interiört, trots borttagandet av flera ursprungliga fasaddetaljer. Karakteristiskt är bl a dess röda tegelmurar, tornets höga och spetsiga spira samt kyrkans många och komplicerade byggnadsdetaljer. Fasaden inrymmer bl a strävpelare, olika spetsbågiga gavlar och stora spetsbågiga mönsterspröjsade gjutjärnsfönster. Taket har mönsterlagd skiffertäckning. I det stora kyrkorummet bryter de nygotiska snickeriernas mörka färgsättning av mot de ljusa vägg- och valvpartierna liksom det ljusa koret. Den rikt utformade inredningen präglas också av återkommande nygotiska arkitekturelement som spetsbågar, fyrrpass mm.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användande av kyrkan och kyrkomiljön

- området kring kyrkan utgör ett av riksintresseområdet Valbodalens särskilt utpekade kärnområden
- kyrkan utgör tillsammans med resterna efter ett järnåldersgravfält och den medeltida kyrk- och begravningsplatsen en betydelsefull kontinuitet
- den bevarade sakristian (nu bårhus) från den rivna medeltida kyrkan (som var belägen söder om sakristian)
- kyrkan utgör en del av ett traditionellt sockencentrum med före detta prästgård och skolbyggnader
- kyrkan är trots vissa förändringar en god representant för ett monumentalt nygotiskt kyrkobygge från tiden kring 1900 och är i väsentliga delar välbevarad såväl exteriört som interiört
- kyrkans många och komplicerade byggnadsdetaljer som bildar en betydelsefull helhet
- den för Dalsland unika dopfunten, den enda bevarade medeltida inventarien från den rivna och speciella medeltida kyrkan

Järbo kyrka

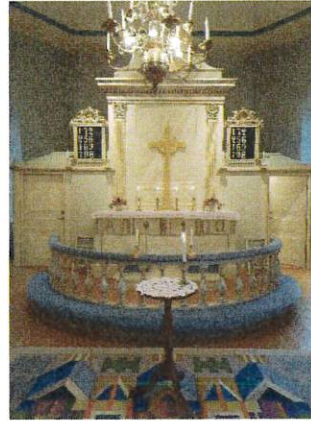
Kyrkan är belägen i Valbodalen, ett delvis böljande och kuperat odlingslandskap, rikt på fornlämningar, med gårdar i karaktäristiska krönlägen, och riksintresseområde för kulturmiljövården. Kyrkan är belägen på en svag höjd intill Runnsäters by, med samlad intilliggande gårdsbebyggelse omgiven av ett öppet odlingslandskap och med Kroppefjälls branta västsida i öster.

Den vitputsade stenkyrkan, troligen med delvis medeltida murverk, har en liknade byggnadshistoria som flera dalsländska kyrkor, bl a tillbyggnaden åt öster med ett tresidigt kor på 1700-talet. Västtornet, och sakristian mot norr, tillbyggdes 1924. Kyrkan är en av Dalslands minsta, med tornets murar endast något högre än långhusetsnock. Tornet, i en historiserande utformning, kröns av en svängd huv med en reslig spira och är väl anpassat till långhusets rena, raka linjer. Kyrkorummet är litet, ljust och luftigt med de stora fönstren samt väggarnas och trätunnvalvets vita färg. Rummet har en enkel karaktär med en sparsmakad inredning från olika tidsperioder, bl a bänkarna från 1924. Av kyrkans äldre inredning märks främst den stora altarpupsatsen från 1672, vilken ger kyrkorummet en speciell prägel samt predikstolen från tiden kring sekelskiftet 1700.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användande av kyrkan och kyrkomiljön

- området kring kyrkan utgör ett kärnområde inom det större riksintresseområdet i Valbodalen
- det medeltida murverket utgör i sig ett omistligt historiskt dokument
- kyrkorummets olika tidsskikt, vilka bidrar till rummets sammansatta karaktär
- kyrkans bevarade äldre inredning, den stora altarpupsatsen, predikstolen samt dopfunten
- gravhällarna i koret

Lerdals kyrka

Kyrkan är centralt belägen i Lerdalsälvens dalgång, i ett karakteristiskt öppet odlingslandskap med gårdar i krönlägen längs sluttningarna. Kyrkplatsen är troligen medeltida och belägen nere i dalen, intill den landsväg som leder parallellt med den lilla älven. Vid kyrkan finns ett mindre sockencentrum med en fd skolbyggnad med lärarbostäder. Något sydost om kyrkan finns gården Lerdals Stom, ursprungligen kyrkojord och prästboställe. På den muromgärdade kyrkogården finns ett vitputsat bårhus och en enkel förrådsbyggnad.

Kyrkans vitputsade långhus och kor är uppfört av sten 1771–72 och det timrade och panelade västtornet 1775. Kyrkans yttre har genomgått få förändringar sedan uppförandet och har karaktäristiska drag för sin tid, det breda långhuset med tresidigt avslutat kor och ett högt brant sadeltak. Kyrkans yttre form påminner om grannkyrkan i Råggård, uppförd på 1740-talet. Långhusets bredd och höjd ger också karaktär åt det rymliga kyrkorummet med dess höga brädvalv i taket. Rummet präglas av klassicismens ideal med en ljus färgsättning och en altaruppsats med ett träkors, flankerad av två nummertavlor. Placeringen av en sakristia bakom altaret i koret är en företeelse som tidigare var vanlig i många kyrkor men bevarats på få ställen. Prägel åt kyrkorummet ger också den stora västläktaren och orgeln från 1895 med trappor mot västväggen i kyrkorummet samt den stora mängden kolonner under läktaren.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användande av kyrkan och kyrkomiljön

- kyrkans föga förändrade exteriör sedan uppförandet på 1770-talet
- kyrkorummets ljusa och rymliga karaktär i nyklassicistisk stil
- den tidstypiska klassiserande altaruppsatsen med ett enkelt träkors och flankerande psalmnummertavlor
- den bevarade läktaren med orgel från 1895, trapporna längs västväggen, den stora mängden kolonner och bevarad bänkinredning under läktaren
- placeringen av sakristian bakom altaret

Råggårds kyrka

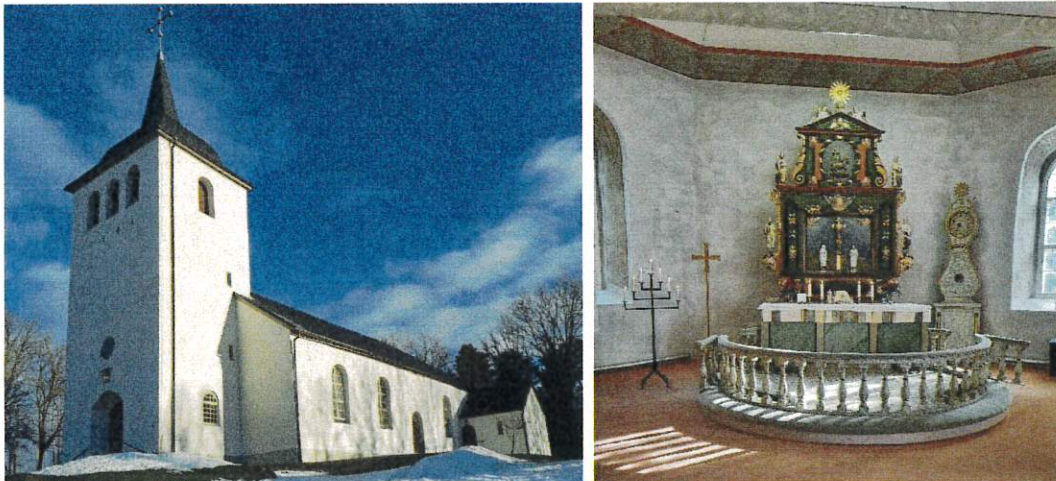
Den troligen medeltida kyrkplatsen är belägen på det ändmoränstråk som sträcker sig genom Dalsland och utgör en kulturgräns mellan landskapets södra och norra delar. Längs ändmoränen leder vid Råggård en landsväg, en av landskapets äldre färdvägar, förbi kyrkan. Denna ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården konstituerat av ett stort fornlämningsområde med gravfält något norr om kyrkan, den gamla vägen samt sockencentrats historiska bebyggelse med fd skola, lärarbostäder och prästgård.

Den enkla vitmålade träkyrkan med långhus, kor och lågt västtorn uppfördes i sin helhet 1743–46 med bevarad planlösning och yttre form, med undantag av ett sekundärt mindre vapenhus mot söder. Tidstypiska och karaktäristiska drag är den relativt breda och korta långhuskroppen med dess branta och i förhållande till tornet höga tak. Kyrkorummet är enkelt utformat med en sparsmakad inredning förutom den praktfulla altarpupsatsen, lokalt tillverkad i provinsiell barock 1771. Det korta och breda rummet med plant tak domineras av gröna kulörer och ger ett dämpat intryck. De stänkmålade timmerväggarna bidrar till karaktären av en enkel träkyrka. Kyrkorummet präglas också av uttrycken från 1949–1950 års återrestaurering, med syfte att framhäva interiörens ursprungliga karaktär, bl a genom färgsättningen.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användande av kyrkan och kyrkomiljön

- kyrkan ingår i ett riksintresse för kulturmiljövården
- kyrkan är ett välbevarat exempel på en mindre träkyrka i Dalslands skogsbygder med bevarad ursprunglig karaktär och disposition såväl exteriört som interiört
- de bevarade uttrycken efter 1949–50-års renovering,
- den lokalt tillverkade altarpupsatsen motsvarande provinsiell barock från 1771
- kyrkans plana tak som bidrar till kyrkorummets ursprungliga karaktär
- läktaren med bevarad bänkinredningen och de ovanliga orglarna
- kyrkans medeltida inventarier

Rännelanda kyrka

Den medeltida kyrkplatsen är belägen på en höjd i ett öppet böljande odlingslandskap med gårdar i karakteristiska krönlägen. Närmast kyrkan finns ett mindre sockencentrum med olika generationers skolbyggnader, fd "kyrkskolan" från 1880-talet och fd "centralskolan" från 1954 med tillhörande lärarbostäder. På kyrkogården finns bl a en rödmålad klockstapel (1700-tal) samt ett större gravmonument, över svenskamerikanen Gustaf Adolf Samuelsson (1869–1941). Speciellt för kyrkogården i Rännelanda är också stentrapporna i kyrkogårdsmuren, enligt tradition bl a brukade för så kallade självspillingar (själv mord).

Den vitputsade stenkyrkans exteriör och interiör är ett resultat av en succesiv tillkomst och inrymmer flera olika tidsskikt. Långhuset och koret uppfördes omkring 1773 efter ritningar av överintendent Carl Fredrik Adelcrantz. De ursprungliga intentionerna fullföljdes dock inte utan kyrkan fick en enklare utformning och förblev tornlös till 1944 då det bastanta västtornet, liksom sakristian söder om koret tillkom i samband med en större renovering efter ritningar av arkitekt Axel Forssén. Vid renoveringen tillkom också bl a bänkinredningen. Karakteristiskt för kyrkan är det breda långhuset med tresidigt avslutat kor och ett ljust rymligt kyrkorum med ett högt, välvt bräddtak. Inredningen är sparsmakad med en ljust sammansatt färgsättning dominerad av gröna kulörer. Av äldre inredning märks altarpupsatsen, i provinsiell barock, tillverkad av bildhuggaren Nils Falk 1714 samt läktaren och orgeln i klassiserande stil från 1895. Kyrkan äger också flera intressanta medeltida inventarier.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användande av kyrkan och kyrkomiljön

- kyrkorummets ljusa och rymliga karaktär med sparsmakad inredning
- kyrkorummets bevarade och sammanhållande gestaltning från 1943–44 års renovering
- kyrkorummets olika tidsskikt, bl a läktaren och orgelfasaden från 1895
- korbänkarna samt dekormålningarna i fönsternischerna och kring sakristiedörren
- altarpupsatsen från 1714 av bildhuggaren Nils Falk
- kyrkan medeltida inventarier, bl a dopfunten
- den bevarade bänkinredningen sedan 1943–44 års renovering
- den rödmålade klockstapeln, bevarad från tiden före tornets tillkomst 1944
- de speciella stentrapporna i kyrkogårdsmuren

Torps kyrka

Kyrkan har ett karakteristiskt höjdläge i det böljande odlingslandskapet invid Valboån, i närheten av dess utflöde i Ellenösjön. Området utgör den sydligaste delen av Valbodalen, ett stort riksintresseområde för kulturmiljövården. Kyrkan ingår i ett mindre sockencentrum med fd prästgård, skolbyggnad, en fd lärarbostad och en fd kyrkvaktmästarbostad.

Torps kyrka avspeglar Dalslands små vitputsade medeltida stenkyrkor med tillbyggda tresidiga kor från 16- och 1700-talen och fristående klockstaplar. Kyrkan härrör dock inte från medeltiden utan nyuppfördes 1750–55. Formspråket motsvarar dock dessa kyrkors och kyrkplatsen är troligen medeltida. Kyrkan har genomgått flera förändringar, men i väsentliga delar bevarat sin ursprungliga exteriöra utformning som en liten enkel stenkyrka. Kyrkorummet präglas av olika tidsskikt där altaruppsats och predikstol från 1700-talet, bänkinredningen från 1916 samt det målade korfönstret och trärelieferna på predikstolen och läktarbröstningen från 1950-talet utgör karakteristiska inslag. Från en renovering 1935 härrör bl a vapenhuset och södra långsidans ekport med beslag av konstsmide.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användande av kyrkan och kyrkomiljön

- kyrkan ligger inom ett riksintresseområde för kulturmiljövården, Valbodalen dalgång
- kyrkan utgör en del av ett traditionellt sockencentrum med fd prästgård och skolbyggnad
- kyrkans bevarade ursprungliga karaktär som en liten enkel stenkyrka
- den bevarade 1700-talsinredningen, altaruppsats och predikstol
- den bevarade bänkinredningen från 1916
- den tidstypiskt utformade altarringen från 1935 med sluten barriär
- 1950-talets konstnärliga utsmyckningar, det målade korfönstret och trärelieferna på predikstolen och läktarbröstningen

Ödeborgs kyrka

Kyrkan, med bevarade medeltida delar, är belägen på en moränås i kanten av Valbodalen, ett odlingslandskap med lång bebyggelsekontinuitet och till stora delar riksintresseområde för kulturmiljövården. Området kring kyrkan utgör ett av riksintresseområdets kärn- eller delområden, bl a innehållande ett flertal gravfält från järnåldern. Närmast intill kyrkan finns bl a en äldre landsvägssträckning och ett fd skolhus med lärarbostäder.

Kyrkan anses vara uppförd på 1200-talet och har en liknande byggnadshistoria som flera andra dalsländska medeltida stenkyrkor, bl a tillbyggnaden av ett tresidigt kor på 16- och 1700-talet. Speciellt för Ödeborg är det karaktäristiska tornet (1769) med dess bastanta form. Kyrkorummet är sparsmakat inrett och har en uttalad långsmal form, bl a accentuerad av det välvda trätaket. Rummet präglas till stor del av en sammanhållande helhetsgestaltning från en stor renovering 1926 då bl a bänkinredningen förnyades. För renoveringen ansvarade arkitekt, Sten Branzell, som också ritade den samtidigt tillbyggda sakristian samt bårhuset på kyrkogården. Äldre inredning utgörs främst av predikstolen och altaruppsatsen från 1700-talet, den senare i provinsiell barock. Arkitekt Mats Karlsson ritade en ny sakristia som ersatte den gamla och invigdes 2008.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användande av kyrkan och kyrkomiljön

- området kring kyrkan utgör ett av riksintresseområdet Valbodalen särskilt utpekade kärnområden
- det medeltida murverket utgör i sig ett omistligt historiskt dokument
- den bevarade 1700-talsinredningen, predikstolen och altaruppsatsen i enkel provinsiell barock
- kyrkorummets sparsmakade och bevarade helhetsgestaltning från 1926 års renovering, där bl a den vägganslutna bänkinredningen utgör ett betydelsefullt inslag

Timglasat i Högsäters kyrka. Foto Maria Eld.

Åtgärdsplan

Lokalförsörjningsplanens prognoser över den ekonomiska utvecklingen visar att församlingen kommer stå inför en än svårare ekonomisk situation de närmaste åren än vad som tidigare prognostiserats.

Kyrkofullmäktige har satt som mål att årskostnaden för församlingsverksamhetens mark, byggnader och anläggningar inte bör överstiga 25 % av församlingsverksamhetens årliga intäkt. Lokalförsörjningsplanen visar att om målet ska uppnås får enbart cirka 3,6 miljoner årligen användas till fastigheternas skötsel och drift. Många av de åtgärder som finns upptagna i byggnadernas underhållsplan kommer därmed inte kunna genomföras. Inga större medel kommer i denna fastighetsbudgetpost heller finnas tillgängliga för investeringar eller statushöjande arbeten.

En lokalförsörjningsplan ska ge besked om församlingens behov i förhållandet till beståndet av lokaler. Planen ska också redogöra för vilka lokaler som finns och lyfta fram problematiken runt lokalinnehavet gentemot hur mycket medel som fastighetsförvaltningen kommer att ha att tillgå.

Församlingen har för många kyrkobyggnader i förhållande till antalet medlemmar. En översyn och begränsning av verksamheter till ett fåtal kyrkor har redan genomförts. Men för att säkerställa en ekonomi i balans på längre sikt behöver församlingen fortsätta att arbeta idogt för att göra besparingar inom samtliga kostnadsposter. I detta arbete kan diskussioner framöver behöva föras om det är möjligt för församlingen att avyttra kyrkor. Detta är svåra diskussioner som behöver få sin tid. I arbetet med denna lokalförsörjningsplan har dock inget konkret förslag om avyttring av någon kyrkobyggnad föreslagits. Ett mål måste dock vara att under planperioden börja diskutera sådana förslag.

Församlingen förvaltar två församlingshemsbyggnader. Församlingshemsidén är relativt modern inom Svenska kyrkan. Idén uppkom efter att föreningslivet började blomstra i landet. Det behövdes lokaler för kyrkans sociala verksamheter: studiecirklar, söndagsskola, ungdomsverksamhet, konfirmandarbete, pensionärsgupper, syföreningar, körrepetitioner med mera. Lokaler för dessa verksamheter behövs fortfarande, men måste hela tiden anpassas dels efter församlingens möjlighet att bedriva god verksamhet och efter den lokala efterfrågan. Totalt är dock de nuvarande två församlingshemmen ytmässigt för stora i förhållande till den verksamhet som bedrivs, och trots att byggnaderna är en viktig tillgång för verksamheten bör även här utredas möjlighet till avyttring av lokalytor och koncentration av verksamheten. Ett mål ska därför vara att under planperioden att genomföra en utredning om detta.

Då de i fastighetsposten avsatta medlen till underhåll kommer att minska succesivt under planperioden behöver en översyn och analys utföras gällande de fasta driftskostnaderna. Även kostnadsposten för personal som arbetar med fastighetsförvaltning behöver analyseras.

Församlingen ska även under planperioden uppnå målet att bli klimatneutralt. Detta ska församlingen vara redan år 2030. Hur detta måls ska uppnås måste utredas i ett eget projekt och ses som en planerad åtgärd under planperioden.

Begravningsverksamheten förvaltar ett antal bårhus utan funktion annat än att de används som förråd. Hur byggnaderna ska handhas i framtiden kan behöva utredas framöver. Begravningsverksamheten, som har en separat ekonomi, bär än så länge sina kostnader varför detta arbete inte behöver påskyndas. Planeringsgruppen anser därför att en utredning om detta inte behöver tas upp som en åtgärd i lokalförsörjningsplanen i dagsläget.

Planerade åtgärder

Nedan redovisas de åtgärder som bör utföras under planperioden. Åtgärderna medför ett behov av fortsatta undersökningar, och de förväntade effekterna beror på vilket handlingsalternativ som man sedan väljer att gå vidare med.

➤ Genomföra uppföljande översyner gällande fastigheternas driftskostnader mm

Med en fastslagen fastighetsbudget varje år som inte får utgöra mer än 25 % av intäkterna kommer finnas begränsade medel till planerat underhåll och akuta reparationer. Att driftkostnaderna ökar på bekostnad av underhållet går inte att komma ifrån. En årlig analys och utvärdering av byggnadernas, och speciellt kyrkornas nödvändigaste behov vad gäller uppvärmning, larm, säkerhet, försäkringar med mera behöver därför utföras kontinuerligt. En första sammanställning ska därför presenteras inför budgetarbetet för år 2025.

➤ Utred möjlighet till avyttring av lokalytor

Redogörelserna över verksamheten visar att nyttjandet av fastigheter och byggnader i vissa fall är oacceptabelt lågt medan drifts- och underhållskostnaderna framgent kommer att växa. Det finns ett stort värde i att ha två församlingshem, men kostnadsmissigt bär detta sig inte i längden. En utredning om koncentration av församlingsverksamheten till Färgelanda prästgård behöver genomföras. Utredningen bör startas upp 2025 och presenteras under 2026.

➤ Påbörja arbetet med att uppnå målet om klimatneutralitet 2030

Församlingen planerar att i samarbete med stiftet finna en lämplig inventeringsmetod för att fånga upp mätvärden som underlag till en beräkningsmodell. Först därefter kan analyser genomföras som kan ge underlag till hur klimatneutralitet ska kunna uppnås under planperioden. Arbetet med att inventera och beräkna utsläppet av växthusgaser ska startas upp under 2025.

➤ Påbörja diskussion om ytterligare församlingssamarbeten och strukturella förändringar

Färgelanda-Högsäters församling har liksom Svenska kyrkan i helhet i uppdrag att bevara och tillgängliggöra kyrkobyggnadernas och kyrkomiljöernas kulturvärden. Detta ska ske samtidigt som en ständig översyn måste pågå för att trimma församlingens organisation och göra den effektiv utan att förlora kapacitet för att kunna nå verksamhetsmålen. Målsättningen hos församlingen är att så långt det är möjligt värna om de kulturvärden och lokala identitetsvärden som finns i kyrkorna och deras kyrkomiljöer, och att detta ska prioriteras tillsammans med församlingens huvuduppgift. Dock behöver diskussioner nu börja föras om att förvaltningsuppdraget är mycket omfattande och betungande. Även grannförsamlingar och grannpastorat uppvisar prognoser med vikande medlemstal och svårhanterligt förvaltningsansvar. Denna utveckling väcker ett behov av att tillsammans börja diskutera möjligheten att kunna genomföra ytterligare samarbeten och större strukturella förändringar regionalt. Församlingen ska verka för att diskussioner om detta startas upp senast under 2025.

Prognoser och konsekvenser 2024–2033

Konsekvenser för ekonomin

Lokalförsörjningsplanen visar att med hård prioritering kan fastighetskostnaderna utgöra högst 25 % av församlingsverksamhetens kostnader under planperioden. Dock medför hårda prioriteringar att församlingen skjuter en växande underhållsskuld framför sig. Om utredningar genomförs och beslut senare fattas om avyttring av lokalytor minskas denna skuld. Det är dock för tidigt att säga vilken ekonomisk effekt sådana åtgärder får. Detta måste framtida utredningarna presentera. Begravningsverksamhetens fastighetskostnader väntas i sin tur ha kostnadstäckning under perioden.

Konsekvenser för verksamheten

Tid och personalresurser behöver avsättas för att genomföra utredningarna, ta fram budgetar, framlägga beslutsunderlag och därefter för att genomföra åtgärderna. Vidare bör alla vara medvetna om att det inte enbart är i fastighetskostnadsposten den stora besparingen behöver göras under planperioden. Personalstyrkan kommer att behöva reduceras, med minskad personalstyrka måste delar av verksamheten prioriteras bort. Högst troligt kommer det år 2033 hållas färre möten och mindre verksamhet runt om i församlingens lokaler. Verksamheten kommer, om åtgärder genomförs, att behöva förändras och rutinerna anpassas efter lokalernas storlek och faciliteter.

Konsekvenser för barn och unga

Församlingen har inför framläggandet av lokalförsörjningsplanen inte genomfört någon barnkonsekvensbeskrivning, men lämnar följande synpunkter utifrån barnens bästa.

- Dokumentet innehåller inte några nya definitiva beslut utan enbart direktiv om att påbörja utredningar. Därför har hänsyn inte tagits till barnrättsperspektivet och barnperspektivet i de olika delarna av dokumentet.
- Församlingen ser det inte som produktivt att i dagsläget utföra barnkonsekvensanalyser utifrån det befintliga förslaget till lokalförsörjningsplan. Förslagen i det aktuella dokumentet behöver komma att konkretiseras så att det finns faktiska förslag att göra barnkonsekvensanalyser på, innan kyrkorådet eller kyrkofullmäktige går till beslutsfattande.
- Församlingen är medveten om att det är viktigt att låta barn och ungdomars röster höras när det gäller förändringar av befintliga lokaler eller lokaliteter och deras placering, samt att det måste genomföras barnkonsekvensanalyser innan beslut om dessa förändringar tas. Det kan gälla utformning av befintliga lokaler, byggplaner på befintlig tomtmark och försäljning av byggnader eller mark som kan påverka barn och ungdomars behov och verksamheter. Det kan även gälla att man vid eventuella ombyggnationer och lokalanpassningar ges möjlighet att bli informerade och får ge synpunkter, både inför planer vid ombyggnationer såväl som vad som händer med barn och ungdomsgrupper som berörs av förändringarna under själva ombyggnaden.